БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 184 (9939) | 1962 оной августын 5, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ОБКОМДО

Бүгэдэ нингын уялгата найман жэлэй һуралсалда оролгые болон һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулинуудые бэлэдхэлгые дүүргэхэ талаар тусхай һара үнгэргэхэ тухай

Бүгэдэ нингын уялгата найман жэлэй һуралсалда оролгые болон 1962—1963 оной һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулинуудые бэлэдхэхэ талаар байгша оной августын 5-һаа сентябриин 5 хүрэтэр тусхай һара үнгэргэхэ тухай тогтоол баталагдан абтаба. Тиихэдээ һургуули барилгада бии байгаа дутагдалнууд усадхагдаха, бүгэдэ нингын һуралсал тухай хуули заатагүй бэелүүлэгдэхэ, энэ хэрэгтэ партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомольско эмхинүүд, түрэлхнд элсүүлэгдэхэ болоно. Тэрэшэлэн долоон жэлэй һургуулинуудые найман жэлэй, арбан жэлэй һургуулинуудые 11 жэлэй болгохо хүдэлмэри дүүргэхэ тухай тогтоол соо онсолон заагдана.

[К]ОЛХОЗ, СОВХОЗ БҮХЭНЭЙ ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ХҮГЖӨӨХЭ [А]РГА БОЛОМЖОНУУДЫЕ БҮРИ ХҮСЭДӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

[К]урска областиин Калиновка тосхондо 1962 оной июлиин 28-да нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

...ндэтэ калиновкынхидни! ...нгөө нютагайхин, таана... баяртайгаар амаршал... Харин «нютагаархин» гэ... тэ энэ ушарта таараха... гүй болоно, бидэнэр ню... архин байхаһаа гадна, ...тосхонойхид, калиновкын... болонобди! **(Удаан аль... ...шалга).** Түрэл тосхондоо ...лшаар ерэжэл байдагби. ...һайн гээшэ! Манайда ...оо ерэжэ байгты. Танда ...хүргэнэбди! — **гэлдэнэ.**

...С. Хрущев: Ехээр хүсэ... байбашье, үнгэрэгшэ ...э би ерэжэ шадангүй ...ооб. Калиновкын урга... ...шэнэ хүсэ орожо байһы... ...ндэ ерэхэ бүхэндөө би ...агби. Танай колхоз тон ..., ехээр хүгжэн дэбжэжэ ...аг, ажахыгаа эрхим һай... ...эрхилдэг. Таанадай, ка... ...кынхидай, ородой газар ...гай нэрые хухалаагүй, ...өөрынгөө ажалаар ма... ...арадые, оронние, колхоз... ...аряашадые алдаршуулжа ...андатнай омогорхоноб. ...а ташалга). ...

...өө таанад иимэ ехэ ам... ...нуудые туйлаад байха... ...үшөө саашадаа дабшаха ...ит, таанадай, мүн бусад ...озуудай Калиновкынхи ...н үйлэдбэриин иимэ хэм... ...дэ хүрэхэ, саашадаа даб... ...зүб зам олохо гээшэ ...шухала хэрэг болоно. ...цовой зураһан гурбан ...рай зураг энэ зал соот... ...үлгөөтэй байна. Мүнөө ...д тэдэнэр-шэнги үргэн ...дээрэ гараад байнат. ...аа дабшаха хэрэгтэйб? ...дынгөө хараалһан шэнэ ...годо түргэнөөр хүрэхын ...да ямар замынь богони ...аб.

...ктар бүриһөө 30—35 ...нер шэниисэ, 25 центнер ...тарйа, 700—900 центнер ...рузын буурсагтай эшэ ...а, 25—30 центнер горох, ...-200 центнер хартаабха, ...центнер саахарай свёкло, ...элэй бобынуудай, гэр... ...ын, шара будаагай, мор... ...ин, улаһанай болон бу... ...ургамалнуудай үндэр ...урга танай ажахы ху... ...а абана.

...гэрэгшэ жэлдэ танай ...оз тарйанай газарай 100 ...ар бүридэ 76 центнер, ...үриин бусад газарай 100 ...ар бүридэ 17 центнер го... ...мяха абаһан байгаа. Га... ...й 100 гектар бүридэ 526 центнер һү һаагаат. Мүнөө жэлдэ тарйанай газарай 100 гектар бүридэ 91 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 гектар бүридэ 19,4 центнер годод мяха абаха гэжэ калиновкынхид үгэеэ үгэһэн байна. 1963 ондо хоёрдохи шатада гаража, тарйанай газарай 100 гектар бүридэ 112 центнер мяха абаха гэжэ таанад шиндээд байнат. 1965 ондо гурбадахи шатада гаража, тарйанай газарай 100 гектар бүридэ 150 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 гектар бүридэ 32 центнер годод мяха абаха гэжэ калиновкынхид шиидхээ. Газарай 100 гектар бүридэ мянган центнер һү һааха гэжэ таанад шиидхэһэн байнат. Хүндэтэ нүхэдүүд! Энэ ехэ һайн. Тиигэжэ таанад парти болон арадайнгаа үмэнэхи нангин уялгые дүүргэхэт. Амжалта туйлахыетнай таанадта үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб. **(Удаан альга ташалга).**

Иимэ ехэ амжалтануудһаа уламжалан, толгой эрьежэшье болохо байна. Зүгөөр таанад ажахыгаа эрхилхэ талаар бүри дээдэ шатада гараха ёһотойт.

Нүхэдүүд! Таанад мүнөө иимэ һайн ургаса абажа шададаг байгаа хадаа дам саашадаа дабшаха ёһотойт. Энээниие яажа туйлахаб? Газар элдүүрилдэг бүри нарин һайн онол аргануудые хэрэглэжэ, органическа, мүн минеральна үтэгжүүлгэ бүри шадамараар ашаглажа, тарилгаяа һайнаар хэжэ, бүри зүб севооборотуудые хэрэглэжэ, эгээн шухалань гэхэдэ, үрэһэнэй шанар һайжаруулжа, ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, таанад гектарһаа 30—35 центнер шэниисын ургаса абанат.

В. В. Грачев: Үнгэрэгшэ жэлдэ 32,6 центнер ургаса бидэнэр абаабди.

Н. С. Хрущев: Энэ яһала һайн. Зүгөөр намарай шэниисэ гектарай 60, 70-шье центнер ургаса үгэжэ шадаха гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Иимэ ургаса үгэдэг сортын шэниисэ манайда бии болонхой. Тиимэһээ зорилго юуб гэхэдэ, бүри һайн ургаса үгэдэг сортын шэниисэтэй, хара тарйатай, бусад ургамалнуудтай болохо хэрэгтэй.

Краснодарай хизаарта хүдэлдэг селекционер П. П. Лукьяненкые таанад мэдэхэ байнат. Гектарһаа 40—60 центнер ороошоной абтадаг сортын намарай шэниисэ тэрэ бии болгоо. Украинынхид өөһэдын, ургаса ехые үгэдэг сортын үрэһэтэй болонхой. Одессэдэхи Т. Д. Лысенкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын селекционно-генетическэ институт Мироновско селекционно станци, селекционернүүд Ф. Г. Кириченко, В. Н. Ремесло болон бусад эрдэмтэд эдэниие бии болгоо. Бидэнэр гайхамшагта һайн сортын кукурузатай, наран сэсэгтэй, саахарай свёклотой, горохтой болонхойбди. Нютагай эрхэ байдалда таарахаар эрхим сортонуудые шэлэн олохо хэрэгтэй.

Хэрбээ колхоз гү, али совхоз ажахыгаа тулюураар эрхилдэг байгаа һаа, ямаршье үрэһэ абадаг, тэрэнэй шанараар һонирходоггүй байна. Мүнөө таанад үрэһэн лэ гээд абаха ёһогүй, харин ямар үрэһэ абажа байһан тухайгаа бодожо үзэхэ зэргэтэйт. Тиигээгүй һаа, мүнөөнэйнгөөл хэмжээндэ тогтожо болохо байнат.

Хэрбээ хүлдэшэхэгүй байгаа һаань, П. П. Лукьяненкын бии болгоһон үрэһые туршалга хэнгээ таанадай хэрэглэхэдэ болохо байна. Мироновско станциин бии болгоһон сортын үрэһые мүн лэ хэрэглээд үзэхыетнай һанамжалан дурадхаха байнаб.

Н. В. Подгорный: «Мироновская — 808» сортын үрэһэн таарамжатай байжа болохо.

Н. С. Хрущев: Элдэб сортын үрэһэнүүдые тиимэ ехэ бэшэ участогууд дээрэ тарижа үзэхэ хэрэгтэй. Би Т. Д. Лысенкотэй, М. А. Ольшанскитай хөөрэлдөө һэм. Үбэлые тэсэмгэй горох, мүн намарайшье горох бии болгожо байнабди гэжэ тэдэнэр хэлэнэ. Манай эрдэмтэд шэнэ сортын элдэб ургамалнуудые бии болгохын тулада оролдосотойгоор ажаллана. Энэ хадаа колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие хүгжөөн дэбжээлгэдэ туһалха байна. Зүгөөр танайда бии болоод байһан тарилгын материалнуудай шанар һайжаруулха арга боломжые бүри үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Дам саашадаа дабшахын тулада үтэгжүүлгые зүбөөр хэрэглэхэ, газараа улам һайнаар элдүүрилхэ гээшэ шухала удха шанартай. Эдэ асуудалнуудааршье таанад мүн лэ дээдэ шатада гараха зэргэтэйт.

Гектар бүриһөө 10 центнер ороошо абадагаар ажахыгаа эрхилжэ дадашаһан хүтэлбэрилэгшэд манайда бии. Иимэ хүтэлбэрилэгшэ гектарһаа 100 пүүд ургаса абахадаа хамараа үргэн һайрхажа ороходоор бэлэн байдаг гээшэ—тэрэ энээнһээ сааша гаража шадахагүй. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Зүгөөр энэ хадаа эгээн дээдэ хэмжээн бэшэл. Мүнөө наукатай бүри һайн холбоо байгуулха, наукын хойноһоо ажаглажа байха, бүхы эрхим, бүхы шэнэ юумые үйлэдбэри дээрэ түргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Имагтал иигээд байхадаа бидэнэр урагшаа дабшажа шадахабди. Үйлэдбэреэ дээдэ хэмжээндэ гаргаһан колхоз, совхозууд бүри үргэнөөр туршалгануудые хэжэ, ажахы эрхилхэ бүри түрүү онол аргануудые бэдэрхэ зэргэтэй.

Бактериальна үтэгжүүлгые, иимэ үтэгжүүлгээр үрэһэ шанаржуулан угаалгые жэшээ болгон абаад үзыт. Энэ хадаа олонхи колхозуудта ойлгогдосогүй, хэрэглэхыншье аргагүй. Шэнэ шатада гаража шадахын, хүдэлмэридөө бүри эрхим үрэ дүн туйлахын тулада ажахыгаа тон болбосон ёһоор эрхилдэг болоһон колхозууд хамагай түрүүндэ бактериальна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ зэргэтэй болохо байна.

Энээнһээ уламжалан, агрономой дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ тухай асуудал табигдана. Хүдөө ажахы эрхилэлгын шэнэ, бүри дээдэ шатада бидэнэй ороходо шэнжэлэлгэ, научна хүдэлмэри хэхэ шадабаритай агроном хэрэгтэй болохо. Тиимэ бэшэ байгаа һаа, энэ агроном урагшаа ябахагүй. Имагтал поли дээгүүр гүйгөөд хүдэлмэреэ хизаарладаггүй агроном хэрэгтэй. Поли дээгүүр ябадаггүй агроном мэргэжэлтэ боложо шадахагүй байна; зүгөөр тэрэ имагтал поли дээгүүр ябаад, харин уншадаггүй, область доторoo зохёогдоһон научна номуудай хойноһоо ажагладаггүй, наукын туйлалтануудые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлдэггүй байгаа һаа, тэрэ ажабайдалһаа гээгдэжэ, ажахые саашадань дэбжээхэ эрхэ байдал бии болгожо шадахагүй. Агроном хадаа наукатай саг үргэлжэ холбоотой байха, наукын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгые эмхидхэхэ ёһотой.

Урагшаа дабшахын тулада экономикые һайнаар мэдэхэ, тодорхойлон тооложо шадаха хэрэгтэй. Иимэ жэшээ харуулхые хүсэнэб. Дальбараагай шэгнүүрэй нэгэ килограммаар нэмэхын тулада американецууд 2,5—3 килограмм тэжээл гаргашалдаг. Манай зарим ажахынуудта 5 килограмм, мүн 6 болон 7-шье килограмм тэжээл гаргашалдаг байха юм. Олон ажахынууд оройдоошье энээн тушаа мэдэдэггүй, шубуунай болон малай шэгнүүрэй нэгэ килограммаар нэмэхын тулада хэды шэнээн тэжээлэй гаргашалагдадаг байһые бүридхэдэггүй байна. Хэрбээ Америкын фермер нэгэ килограмм шубуунай мяха абахын тулада 2,5—3 бэшэ, харин 4 килограмм тэжээл гаргашалаа һаа, урагшагүйдэжэ, ажахынь доройтожо, тэрэ гүйраншан болохол, юуб гэхэдэ, зүриилдөөшэдынь тэрэниие нуга дараха байна. Теэд манайда ажахын хүтэлбэрилэгшэ тэжээл үлүүсэ гаргашалхадаа нюдөөшье сабшадаггүй байна бшуу. Энэ талаар шанга гурим тогтоохоор болоо. Продуктнуудые элбэгээр абахын тулада бодожо, тооложо үзэхэ, наукын туйлалтануудые ашаглаха хэрэгтэй.

Бүхы шэнэ түрүү юумэнүүдые колхозуудта нэбтэрүүлхэ талаар үйлэдбэриин управленинүүд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэхэ үүргэтэй. Эдэнэр хадаа хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ шэнэ органууд болоно. Эдэнэр мэнэ һаяхан байгуулагдаа, тиимэһээ хамагай түрүүндэ, Хүдөө ажахын министерствые шүүмжэлхые би хүсэнэб. Министерствын хүдэлмэри тон тулюураар табигданхай. Ямаршье таарамжатай һайн һанамжа, дурадхалнууд тэндэ зохёогдодоггүй. Үйлэдбэридэ багаар туһаламжа үзүүлдэг. Һайн һаа, мэргэжэлтэд статьянуудые бэшэдэг, лекци уншадаг, элидхэл хэдэг. Харин ороной элдэб нютагуудта үйлэдбэриие эмхидхэхэ талаар научно-шэнжэлэлгын институтудай болон туршалгын станцинуудай, тус тус нютагай эрхим колхозуудай түрүү дүй дүршэлэй мэдээнүүдтэ үндэһэлэн зохёогдоһон тодорхой һанамжа дурадхалнууд колхоз, совхозуудта хэрэгтэй байна.

Иимэ һанамжа дурадхалнууд мүнөөдөө үгы байһаар. Энэ талаар Хүдөө ажахын министерствын хэхэ хүдэлмэри хизаарлашагүй ехэ. Калиновкын колхозой газарһаа абадаг юумын хахадые, гурбанайнышье нэгэ хубиие абадаг колхозууд манайда бии. Мүн лэ нютаг нютагай дүй дүршэлдэ үндэһэлэн иимэ колхозуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха хэрэгтэй. Юрэнхы һанамжа дурадхалнуудые оруулжа болохогүй. Һанамжа дурадхал нэгэ нютагта таарамжатай байһан аад, нүгөөдүүлдэнь таарахагүй ха юм. Энэ дүй дүршэл нэгэ нютагта тааража байһан аад, нүгөөдэдэнь таарахагүй.

Нютаг бүхэндэ хүдөө ажахы эрхилхэ ямаршьеб заабари зохёохо гээшэ мүнөө Хүдөө ажахын министерствын гол зорилго болоно гэжэ би тоолоноб. Энэ хадаа энциклопеди бэшэ, харин тус тус нютагта үйлэдбэриин талаар үгтэһэн ямаршьеб тайлбари байха зэргэтэй. Энэ хадаа инженернүүдэй бүри мүнөө хүрэтэр хэрэглэжэ байһан Хютте гэгшын тайлбари шэнги байха зэргэгүй. Иимэ тайлбари соо үгтэһэн заабаринууд болон һанамжа дурадхалнууд хүдөө ажахыда түргэнөөр хубилжа болохо байна. Зүгөөр иимэ тайлбари хэрэгтэй, тэрэниие зохёожо орохо шухала.

Мүнөө саг ондоо болоо, ойн зүгөөрөө ажахы эрхилхын аргагүй, эрдэм мэдэсэ хэрэгтэй. Техническэ, агрохимическа, зооветеринарна институдууд иимэ эрдэм олгодог юм. Зүгөөр энэ хадаа эгээн лэ бага хэмжүүрынь болоно. Институт дүүргэһэн хүн үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ, олоһон эрдэмээ хэрэглэдэг. Зүгөөр наука нэгэ хэмдээ зогсошоод байдаггүй, харин хүгжэдэг, ябан ябан наукаһаа таһаржа гээгдэхэгүйн тулада шэнэ шэнэ туйлалтануудые заабол мэдэжэ байха хэрэгтэй. Хүдөө ажахын министерство, Хүдөө ажахын наукануудай бүхэсоюзна академи, хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институдууд наука болон дүй дүршэлдэ бии болоһон бүхы шэнэ юумэнүүдээр үйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдые хододоо зэбсэглэжэ байха ёһотой.

Жэшээлхэдэ, научно-техническэ журналнуудта олон шэнэ юумэнүүд тухай бэшэгдэдэг. Эдэ журналнуудые би уншаха дуратайб. Заримдаа эсэнхэйшье бусажа ерээ һаа, тэдэниие хараха дуран хүрэдэг. Олон тон һонирхолтой юумэнүүдые уншахаш, харин научна туйлалтануудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэдэггүй байһые мэдэхэдэ юрэ гомдохоор байдаг. Ямар олон һайн юумэнүүдые хүн, манай научно-шэнжэлэлгын институдууд, эрдэмтэд байгуулаа гээшэб. Нүхэдүүд, хүдөө ажахын түргэнөөр дэбжэхын тулада эдэ бүгэдые бидэнэр ямар багаар хэрэглэнэ гээшэбибди.

Жэшээлхэдэ, мал, илангаяа шубуу үсхэбэрилхын тулада каротин хэрэгтэй болодог. Каротин морковь соо бии байдаг. Зүгөөр лаборатори соо каротин бии болгохо аргые манай эрдэмтэд элирүүлэн тодорхойлоо. Энээн тухай киножурнал харахадаа би мэдэһэн байгааб. Зүгөөр эрдэмтэдэй энэ нээлтые, энэ аргые хэрэглэн каротин промышленностьда бүтээхэ, хэмэл каротин хэрэглэхэ шадабарида бүхы ажахынуудые һургаха хэрэгые хэн эрхилнэ гээшэб? Мүнөөдөө хэншье эрхилнэгүй.

Тканетерапигаар аргалха талаар академик Филатовай зохёоһон арга методтэ үндэһэлэн манай институдуудай нэгэн тусхай эм бии болгоо. Энээниие хэрэглэбэл, нэмэлтэ тэжээл гаргашалангүйгөөр шахагдажа байһан малай шэгнүүр ехэ болгожо болохол. Энээн тухай би киножурналда хараа һэм. Харин поршоонхые шахахаяа табихадаа иимэ эмээр нэгэ дахин тарихада тэрэ тарюулаагүй поршоонхонуудта орходоо һураггүй томо болодог. Тариха гээшэ тон юрын хэрэг бо-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Ажахын тоосоото бригаданууд малай тэжээл бэлдэнэ

★ ★

[Т]аряа хуряалгын эхилтэр [ү]бһ[э]м дүүргэгдэхэ

...ГАРАЙ. **(Телефоноор ...а).** Мүнөө жэлдэ үбһэ ...ной ургаса хаа хаанагүй ...һайн. Иимэ баян дэлгэр ...шадаал һаа үбһэ тэ... ...ехээр бэлэдхэжэ абаха ...загарайнхид оролдожо ...а.

...хознигууд, совхозуудай ...мэришэд наратай дулаан ...үүдые хүсэд хэрэглэхые ...оно. Аймагай совхозууд ...колхозууд нёдондо жэ... ...энэ үеынхиһээ һураггүй ...үбһэ һүрилжэ абаа. Үнгэ... ...жэлэй энэ үедэ аймаг ...нь 2000 центнер үбһэн ...эгдэһэн һаа, мүнөө 23200 ...ер абтаад байна. Эрхи... ..., Онохойн совхозууд, ...ин XXI партсъездын нэ... ...тэ колхоз бусадһаа эм... ...ээр үбһэ тэжээл бэлэд... ...байнхай.

...өөр эдэ тоо, баримтанууд ...һанаае амаруулха ёһо... ...нёдондонойхиһоо ехэ үб... ...бажа байнабди гэжэ бо... ...болоо һаа, ехэ буруу бо... ...гээшэ. Юундэб гэхэдэ, ...жэлые нёдондонойхи... ...эшэхын аргагүй. Энэ ...хэээ хэээнэйхиһээ байгаалиин баялиг —үбһэ ногооной ургасые шадаал һаа ехээр бэлэдхэжэ абаха уялгатайбди. Энэ хүдэлмэридэ гараха ёһотой хүнүүд, машина техникэ бүрин хабаадуулагданхай. Хэды тиимэшье һаа, бии байһан хүсэеэ дууһан гаргаха хэмжээнүүд абтана. Гэбэшье зарим колхозууд энэ шухала хүдэлмэри нобшо унжагайгаар ябуулжа байна. Жэшээнь, Карл Марксай нэрэмжэтэ колхоз 200 гаран гектарай үбһэ сабшаад, миин 45 гектарайхиниень һүрилжэ абаа. «Гигант» колхоздо 260 гектар сабшалангай үбһэн мүр дээрээ хэбтэһээр.

Силос даралгые мүн лэ шамдуулхаар болоод байна. Зарим ажахынууд мүртэй юумэ хээгүй зандаа.

Юрэнхыдөө үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ шамдуулха, тиигэжэ тарйа хуряалгын эхилтэр гол түлэб энэнээ дүүргэхэ хараатайгаар хүдэлжэ байгдана. Тиихын тулада зохихо хэмжээнүүд абтажа байна.

Д. Санжимитыпов,
Загарайн аймагай соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.

★ ★

Оролдолгын хүсэн

Сэлэнгын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд мүнөө жэлдэ шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэхын түлөө оролдолго гаргажа байна. Силос даралга тракторно-тарйаан ажалай гурбадахи бригадада илангаяа эмхитэй һайнаар эхилээ. Эндэ «ДТ-54» түхэлэй гурбан трактор, силос хуряадаг хоёр комбайн, гурбан автомашина ажаллана. Бригадынхид хара тарйагаа дүрбэн үдэрэй туршада хадажа, хамта 240 тонно силос дараба. Силос даража байһан механизаторнууд Э. Галданов, Д. Цыренов гэгшэд нормоёо үдэр бүридэ үлүүлэн дүүргэнэ.

С. Биликтуев.

ХОНИШОД

Ажахын тоосоондо ороһон Погранична совхозой 3-дахи отделениин коммунист М. Д. Гармаевай бригадын хонишод 3100 толгой хони харууһална. Энэ жэлдэ эдэнэр 1400 центнер үбһэ, 2000 центнер шэмэтэ гэжээл бэлэдхэжэ абаха зорилготой.

Мүнөө эдэ хонишод 150 гектар сабшалан сабшажа, 600 центнер һайн шанартай үбһэ абаба. Үбһэ хуряалга дээрэ тракторна агрегадайхид (ахалагша машинист Р. Гармажапов) жэшээтэ һайнаар ажаллана.

Мүн баһа Ехэ Нугын гүүртын һаалишад Мария болон Минсура Нургыноватан, М. Бальдирова гар хажуураар үдэрэйнгөө даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

В. Магбунов.

★

ТАШКЕНТЫН ОБЛАСТЬ. **Верхнечирчикскэ районой «Политотдел» колхозой гэшүүн Люба Ли гэгшын, СССР-эй Верховно Соведэй депутадай бригада уһалагдадаггүй газарай гектар бүриһөө горохой 35 центнер ороoһо ургуулжа абадаг. Зураг дээрэ: Люба Ли горох сохилгын шанар шалгажа байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГА 20 ХОНОГ СОО

Байгша ондо Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозойхид бүхыдөө 20 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха түсэб табиһан юм.

Үбһэндэ ороһон түрүүшын үдэрһөө хойшо машина техникэ, мори унаа, хүдэлмэришэдэйнгөө хүсэ зүбөөр элсүүлэн табяа. Мүн бригада, звено бүхэнэй дунда социалис мүрысөө һайнаар эмхидхээд, үсөөхэн хоног соо бүхы сабшагдаха газарайнгаа 70 гаран процентын ногоо унагааха, хамта 14 мянган центнер үбһэ соможо абанхай.

Артелиинхид үбһэ хуряалгаа 20 үдэр соо дүүргэхэ зорилготой.

П. Ткачев,
хүдөө бэшэгшэ.

★ ★

Республикын колхоз, совхозуудта гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо худалдаха жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1962 оной августын 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд болон управленинүүд	мяха	һү	үндэгэ	нооһо
Загарайн	48	55	78	70
Мухар-Шэбэрэй	48	56	90	77
Сэлэнгын	49	67	95	88
Тарбагатайн	50	62	110	81
Советскэ	45	72	78	98
Улаан-Үдын управлени (бүхыдөө)	48	62	90	83
Баргажанай	62	60	76	80
Кабанскын	61	61	92	73
Ахын	1	62	—	105
Прибайкалиин	51	56	71	57
Хойто-Байгалай	64	71	—	—
Түнхэнэй	48	80	86	84
Кабанскын управлени (бүхыдөө)	54	65	84	80
Бэшүүрэй	49	60	82	65
Зэдын	52	64	90	84
Захааминай	64	66	120	88
Хяагтын	49	52	75	74
Хяагтын управлени (бүхыдөө)	52	60	83	78
Баунтын	85	81	—	—
Яруунын	56	61	72	73
Хориин	62	69	97	65
Хориин управлени (бүхыдөө)	58	66	87	67

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын үргэлжэлэл

лоно. Гахайн эдеэлжэ байхада хүнэй шприц абажа таридаһань гахай һүүлээрээшье шарбадаггүй. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Энээндэ оройдоол хэды сагаан мүнгэн гаргашалагдахаа, тиихэдэ зуун гахай бүхэнэй нэмэлтэ шэгнүүрынь гурбан гахайн мяханай шэнээн болохо байна. Хэншье энээнһээ арсахагүй. Теэд энэ онол арга тухай хэн мэдэнэ гээшэб? Колхоз, совхозуудта энээн тухай мэдэнэгүй. Эрдэмтэд хэхэ юумэеэ хээд лэ, энэ хэрэгынь зогсоошоһон байна. Хүдөө ажахын министерство хадаа энэ онол аргые туршан шалгажа үзэхэ, тэрэниие хаяшан гээд хэрэглэлэл таарамжатайб гэжэ бүхы колхоз, совхозуудта бэшэхэ, эмые буйлуулан гаргалга эмхидхэхэ, тэрэниие фермэ бүхэндэ хэрэглүүлхэ ёһотой байгаа.

Наукада шэнэ юумэнүүд тон олон, бидэнэр энэ шэнэ юумые абажа, хэрэглэнэгүйбди. Энэ талаар үйлэдбэриин управленинүүдэй хэхэ ажал үгаа ехэ. Харин тэдэнэр үшөө бэхижээгүй, тэдэниие шүүмжэлхэнь эртэнэг, зүгөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ зүб зам бэдэрэн олохо хэрэгтэнь тэдэндэ туһалха шухала.

Ажал эмхидхэлгэ шухалын шухала асуудал болоно. Мүнөөдэр бидэнэр Калиновка ерэжэ ябахадаа, Селино тосхоной хажууда байжа, үбһэ хуряахыень хараабди. Селинодэ хэгдэжэ байһан юумые харахадаа, бага балшар наһамни һанаандам ороо. Үшөө Калиновкын һургуулида һуража байхадаа бидэнэр иимэ шүлэг уншагша һэмди:

Үбһэнэй хангал гутана,
Үрэ зүрхым баясуулан,
Һамгад дуугаа татана,
Һайхан үбһэ суглуулан.

Энэ шүлэг хэзээ, хэдыдэхи зуун жэлдэ бэшэгдэһэн байгааб? Помещигүүдэй хүсэд зэрхэжэ байһан крепостной эрхын үе сагта энэ шүлэг зохёогдоһон байгаа. Зүгөөр Селинодэ мүнөө үбһэ хуряалга зуун жэлэй урда тээхи шэнгеэр үнгэргэгдэнэ:

Хамтаран мужигууд
зогсонол,
Хатаһан үбһэ сомонол.
Асалан шэдэлхэ бүринь,
Асара болонол һүринь.
Шэрэхэш мориниинь
маяахан,
Шэхээ һанжуулан
зогсонхой.
Хүрэг шэнги абяагүйхэн,
Хүлеэжэ ядаад һажанхай.
Хаб нохойхон гансаараа,
Шаб шобхон хусанал.
Үбһэн соогуур дураараа,
Ультишэн, дэбхэрэн
нааданал.

Хүл дээрээ һажажа байһан шэнги энэ мориие би харааб, энэ мориие тойрон байһан хүнүүд урданайхи шэнгеэр асаар үбһөө хаяна. Хэрбээ ингэжэ хүдэлжэ болоо һаатнай, продукцинтнай үнэ хэды шэнээн болохо гээшэб?

Поэдэй эдэ шүлэгүүдые бэшэхэ үедэ ажабайдалай болон болбосоролой хэм хэмжээн тад ондоо байгаа, тиихэдэ таргалаадшье яахаб, амидыл үлэбэл болоо гэжэ хэлсэдэг бэлэй. Эдэ шүлэгүүд үнгэрһэн зуун жэлэй үедэ яһала таарууу. Зүгөөр тэрэ үеынхи шэнгеэр ажалаа бидэнэрэй эрхилжэ болоо гээшэ һаа, бүһэеэ нилээд шангаар татахаар болохо байна. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Тиимэһээ оньһожоруулга хэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалнууд хүдөө ажахын үйлэдбэриин шухалын шухала асуудалнууд болоно гээшэ. Ажалай түлөөһэ түлэхэдөө энээндэ үндэһэлхэ хэрэгтэй. Ажалай түлөөһэ үгэлгөө тэгшэлэн адлидхаха ябадал гаргажа яашье болохогүй. Хэн машина дээрэ хүдэлнэб, хэн түсхай эрдэмтэйб, техникые эрхим һайнаар хэрэглэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажалланаб, тэрээндэ ехэ түлөөһэн үгтэхэ зэргэтэй болонол. Хэн колхоздо бүри ехэ олзо доход оруулнаб, тэрэ ажалайнгаа түлөө, ниитын хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэрнингээ түлөө бүри ехэ түлөөһэ абаха ёһотой. Ажалые оньһожоруулха хараа шэглэл баримталха шухала.

Бидэнэр мяха болон һү элбэгээр абаха гэлсэнэбди, зүгөөр оньһожоруулга хэнгүйгөөр, ажалай бүтээсые дээшэлүүлэнгүйгөөр энэ зорилгые хэхэ аргагүй. Барһан даа, хүригшэ үнеэн, зарим колхозуудта хүхыеншье таһалан алдадагшье һаань, тэрээнһээ һүн гарадаггүй. Юуб гэхэдэ, тэрэниие гансахан лэ солоомоор эдеэлүүлнэ. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Өөрынгөө үбгэ эсэгые һананаб. Үнеэтэй байгаашье һаань, тэрээнһээнь һүн гарадаггүй һэн. Шүлэндөө һү нэмэжэ буртылгэхын тулада хүрэдэг лэ байгаа. Тэрэнээ худхаад үзэхэдэ хартаабхын бии үгыншье харагдагшагүй һэн. Тиихэдэ мяхан тухай һанаандаашье оруулдаггүй байгаабди.

Мүнөө саг хубилаа. Хүн зоной ёһотойл һайнаар ажаһуухын тулада бидэнэр агууехэ революци хэһэн байнабди. Һайн ажаһуудалай хангагдаагүй һаа, иимэ революци хэрэгтэй гээшэ аал? гэжэ хүнүүд хэлэхэл. Хүн зониие хооллуулха, тэдэндэ мяха, һү үгэхэ хэрэгтэй байна. Иимэ юумэ үгэхын тулада газарһаа бүри ехэ юумэ абаха хэрэгтэй. Ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ шухала. Энээниие техникэ шудалһан, эрдэмтэй хүнүүд туйладаг байна.

Техникэ шудалаагүйшүүл яахабибди? гэжэ заримашуул бидэндэ хэлэжэ болохол. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын тулада һураха хэрэгтэй. Һурахые хүсээгүй һаа, шинии карта наадажа хаяһан саг соо мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн хүндэ бү атаарха гэжэ харюусаха байнаб. **(Шэмээтэй, хүхюутэй болоно).** Ниитын хэрэг зорюулһан ажалайнгаа түлөө мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд эрхим түлөөһэ абаха эрхэтэй. Ракетэнүүдые байгуулһан эрдэмтэдтэ, инженернүүдтэ гүрэн һайн түлөөһэ үгэдэг. Хэрбээ түлөөгүй һаа, наука, техникын хүгжэлтые удаарууланшье болохо байгаа хабди.

Мүнөө үедэ Калиновкын амжалтануудаар бултадаа һонирхон баясадаг. Танай колхоз нилээд холуур суурхан алдаршанхай. Зүгөөр, нүхэд калиновкынхид, дайнай хойто тээхи үдэрнүүдтэ танай колхозой хүндэ хүшэр байдалтай байһые һанаад үзэгты. 1945 ондо минии түрүүн ерэхэдэ, хүхюугүйшэгөөр хөөрэлдөө һэмди, таанад намайе тиимэшье уришаар хараагүй бэлэйт. Тиихэ үедэ колхоз хэбтэриндээ ороһон байгаа гэхэдэ болоно. **(Зал соо энеэлдээн болоно).** Тиихэдэ ажал хэрэгтнай бирагүйгөөр табигдаһан байгаа. Теэд тэрэ үедэ хүдэлжэл байһан хүнүүд—калиновкынхид, колхоздо мүнөөшье хүдэлһэн зангаараал.

Ажал хэрэгэй зүндөө бүтэшэдэггүй хадань энээн тухай би хэлэнэб. Таанад бүхэриг бэрхээр ажаллажа, газараа бодолтойгоор, оролдосотойгоор элдүүрилхэдэтнай ажалайтнай ашата туһа һайнаар харюусагдаа. Калиновкынхидай хэһэн, туйлаһан юумэнүүдые колхоз, совхоз бүхэн бэелүүлжэ шадаха байна. Калиновкынхидай ажахы бусад ажахынуудһаа онсо өөрэ илгаатай бэшэ юм.

Ажал, ажал, имагтал ажал хэгдэжэ, арадай баялиг байгуулагдадаг. Ажал хэнгүйгөөр бусадай хүзүүн дээрэ амидаран һуугшадые үзэн ядангяар соо хараха хэрэгтэй. Манайда бүхы шухала юумэ: һайн машинанууд, мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд бии. Мүнөө имагтал шадабаритайгаар, ажаллаха, наукын, түрүү үйл дүршэлэй туйлалтануудые бодолтойгоор хэрэглэхэ шухала. Зол жаргалаа хүн өөһэдөө бии болгодог. Бидэнэр зол жаргалаа байгуулагшад болонобди. **(Альга ташалга).**

Кукуруза тарихые таанадта минии һанамжалан дурадхаһые һананат. Тэрэниие таанад тариһан байгаат. Зүгөөр тэрэнһээтнай хуурай ороошон эдеэшэн гараагүй һэн. Тиимэһээ тэрэнээ хуряахадагнай ороошонтнай буртиһан байгаа. Иимэ ушарай тохёолдоод байхада минии зүбшэл заабариие таанад магтаагүй байгаа ёһотойт. Тиимэ ушар юундэ тохёолдооб гэхэдэ, дүршэл дуталдаһан байна. Хэрбээ иимэ ушарай мүнөө тохёолдоо һаань, таанад тэрэниие эдеэшэнтэжэ байхадань хуряажа абаад, силос болгон дараха байгаат. Кукуруза яажа хуряахые мүнөө таанад мэдэдэг болоот. Экономическа талаарнь хаража үзэхэ болоо һаа, малай тэжээлдэ хэрэглэхын тулада эдеэшэнтэжэ байһан буурсагтай кукурузые хуряажа, силос болгон дарахада, бүри ашагтай байна.

Танай колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Грачев һайнаар хүдэлнэ, таанад тэрээндэ дуратай, тэрэниие дэмжэдэг гэжэ би тухайлнаб. Заримашуул тиимэшье бэшэ гэжэ хэлэжэ магад байха. Зүгөөр бултанай һанаанда таарахаар байжа болохо аал? **(Шэмээтэй хүхюутэй болоно).**

Һамгаһайнгаа 40 жэл соо шүлэ гаргадаг байгаашье һаань, заримдаа үбгэниинь хамараа үргэжэ: шүлэншни муу гэжэ мүнөөдэр, дутуугаар дабһалагдаһанхай гэжэ үглөөдэр, нүгөөдэрынь, ехээр дабһалааш гэжэ хэлэдэг ха юм. **(Зал соо энеэлдээн болоно).** Колхоз дотор бултанда һайнаар хандаха болоо һаа, муу хүн болохош. Ушарынь хадаа колхоздо һайнаар хүдэлдэггүйшүүл үшөө биил. Тиимэһээ һайнаар ажалладаг хүниие магтаха, харин урагшагүй хүнүүдтэ ондоо үгэ оложо хандаха, тэрэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Иимэ юумэ хамагай түрүүндэ хэн хэдэг бэ? Энээниие колхозой түрүүлэгшэ хэхэ ушартай болоно.

Полинуудые хаража ябахадаа Михалевкоһоо холо бэшэшэг бидэнэр тогтоо гээшэ хабди. Тэндэ эрхим һайн шэнииисэ ургажа байгаа. Теэдшье танайда бүхы юумэтнай һайн. Хүршэ колхозуудһаатнай хүнүүд ерээ. Энэ шэниисэ һайн гү? гэжэ би асуугааб һайн, зүгөөр эндэ хэды шэнээн утэгжүүлгэ хэгдээ гээшэб гэжэ тэдэнэр хэлээ.

Калиновкынхид мал олонтой хадаа утэгжүүлгэ ехээр хэдэг даа. Тиихэдэ, газарай 100 гектар бүридэ калиновкынхидай 24 үнеэтэй байхада, таанад 6 үнеэтэй байһан аад, хаанаһаа утэгжүүлгэ абахабта гэжэ хүршэнэртэнь би хэлэхэ байгааб. Ондоо колхозуудта иимэ олон үнеэд үгы. Тиимэһээ утэгжүүлгэ хаанаһаа абтаха гээшэб? Иимэ колхозуудта имагтал ниидэн гарадаг шубууд полинуудынь утэгжүүлдэг. **(Шэмээтэй хүхюутэй болоно).** Иимэ «утэгжүүлгэнүүдһээ» һайн ургаса хүлеэхэ аргагүй. Мал олонтойшуул утэгжүүлгэтэй байха; утэгжүүлгэ ехэтэйшүүл һайн ургаса хуряаха. Тиимэ болохолоороо, тарян ажалыеншье, мал ажалыеншье али болохоор хүгжөөхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, мал ажал хүгжөөгөөгүй һаа, утэгжүүлгэ абтахагүй, наг шэбхэгүйгөөр үндэр баян ургаса абаха аргагүй.

Урдань таряашан эрдэмгүй байгаа. Мүнөө үе сагай хүнүүд тад ондоо болоо. Шура Худякова эндэ мүнөө үгэ хэлээ. Калиновкын дунда һургуулиин 10 класс нёдондо дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ һаалишанаар хүдэлнэ. Болбосоролой аттестадтай һаалишан гээшэ ямар ехэ удхатайб, һанаад үзыт. Урдань зарим багшанаршье иимэ эрдэмтэй байгаагүй юм. Тэдэнэр багшанарай семинари дүүргэхэдээ, манай дунда һургуулиин үгэдэгэй шэнээн иимэ ехэ эрдэмдэ һурадаггүй байгаа.

Эрдэмтэй, олон асуудалнуудые һайн мэдэдэг хүнүүд мүнөө колхозуудта хүдэлнэ. Имагтал эдэ хүнүүдые шадамараар эмхидхэхэ хэрэгтэй, тэдэнэр юушье хэжэ шадаха. Зүгөөр оролдосотойгоор ажаллаха, бодолтойгоор ажал хэрэгээ эрхилхэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Трибунын дэргэдэ ерэжэ шашаад, юушье хэнгүй байдаг саг үнгэрөө. Мүнөө эмхидхэлэй тодорхой хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Мал ажалай фермэнүүдтэ ошожо, ажал хэрэгэй ямараар табигдаһые, малшадай ажалай яажа эмхидхэгдэһые, ямар тэжээлэй хэды шэнээнээр гаргашалагдадагые, центнер мяханай, һүнэй, нооһоной, хэды шэнээн үнэтэй болодогые хараха хэрэгтэй. Имагтал иимэ эрхэ байдалда продуктнуудые бүри элбэгээр абажа, өөрынь үные хямдаруулжа шадаха байнабди.

Саг үргэлжэ һуралсажа, шэнэ юумые хэрэглэжэ, урагшаа дабшажа байха шухала гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхээ хүсэнэб. Һаяхан бидэнэр СССР-эй Наукануудай академиин генетикын институдай «Горки Ленинские» гэжэ туршалгын ажахые хараабди. Тэндэ Трофим Денисович Лысенко хүдэлнэ. Бидэндэ тэрэ олон һонирхолтой юумэнүүдые харуулаа. Тоһо ехэтэй һү үгэдэг мал харуулба. Т. Д. Лысенкые шүүмжэлдэг зарим эрдэмтэд хүдөө ажахыда ямаршье туһа хүргэдэггүй, эрдэм наукада юушье үгэдэггүй юм, тиибэшье һаа шүүмжэлхэдээ бэрхэнүүд гээшэ гэжэ хэлэхэ ёһотойб.

Би Т. Д. Лысенкотэй ходо уулзадаг, хөөрэлдэдэгшье һаа, энэшье уулзалгадаа би тэрэниие ханангяар шагнааб. Тэрэ юу хэдэг бэ? Эрдэмтэ 3,5 процент тоһолигтой һү үгэдэг үнеэдые абаад тоһолиг ехэтэй һү үгэдэг үүлтэрэй бухатай үрэжүүлээд, тоһолиг ехэтэй һү үгэдэг мал үсхэнэ. Тиимэ үнеэд 5,2—5,5 процент тоһолигтой һү үгэдэг байна. 2 процентээр ехэ тоһолигтой һү нэмэжэ абаха гээшэ үнэхөөрөө баялиг гээшэ.

Һүн хара уһан бэшэ гэжэ мэдээжэ, тэрэ өөрын амта болон тэжээлэй шанартай байдаг. Тоһолиг ехэтэй байха бүреэ һүн үнэ сэнтэй болодог. Тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхэдээ энэ ушарые хараадаа абангүй таража болохогүй.

Манайда һүнэй баазесна тоһолигынь тогтоогдонхой. Нэгэтэ партиин нэгэ обкомой секретарь намда ерэжэ ингэжэ хэлээ һэн: нүхэр Хрущев, гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө бидэнэр дүүргээбди, теэд тоһолигынь баазеснаһаа бага байшоо. Мүнөө бидэнэр нэмэжэ һү худалдаха болообди.

Энэ хүтэлбэрилэгшэ болбол арад зондо һайн шанартай продукци үгэхын тула бэшэ, харин хайшан гээл һаа хуули буса юумэ хэхэ харгы бэдэрхэ, өөһэдтөө амгалан байдал хангаха тухай оролдоно гээшэ. Нигэжэ болохогүй, нүхэдүүд!

Хэрбээ калиновкынхид өөһэдынгөө фермэнүүд дээрэ 3,7 процент тоһолигтой бэшэ, харин Т. Д. Лысенко шэнги 5,2 процент тоһолигтой һү абадаг болоо һаань, ехэ хэрэг бүтээгдэхэ байгаа. Энэнь колхозой олзо доход ехэ болгожо, бүри шанар һайнтай һү гүрэндэ үгэхэ арга олгохо һэн.

В. В. Грачев: Бидэнэр «Горки Ленинскиһээ» 4 бүрүү буха асараабди.

Н. С. Хрущев: һайн.

Малые таргалуулха, бүрүү бухануудые бэлшээн таргалуулха арга дүрэ болон эмхидхэлые хараад үзэгты. Олон ажахынуудта һүүлэй саг болотор энээниие хуушанай ёһоор эрхилдэг байгаа. Бүрүү бухануудые шэмхэхэдэнь, тэдэнь үбшэлөөд, бага зэргээр шэгнүүрээ нэмээдэг һэн: 12 һарын туршада оройдоол 200 килограмм татадаг болодог һэн. Тиихэдэнь жэлтэй болоһон бүрүү буха 300-һаа дээшэ килограмм, татажа болохо юм, тиихэдэ 300 килограмм заатагүй татахашье ёһотой! Тиихын тула тэрэнэй хойноһоо шадамараар харууһалха, профессор А. А. Байбуртцянай аргаар шэмхэхэ гү, али оройдонь шэмхэхэгүй хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, жэл хүрэһэн бүрүү буха үшөө тэршээ болоодүи мал гээшэ. Тиигэжэ нэгэ бүрүү бухаһаа 100 килограмм ехэ мяха абажа болоно. Ажал, тэжээл нэмэжэ гаргашалангүй мяха абалгые 30 процентээр нэмээжэ болоно.

Манайда юун гэһэн ехэ арга боломжо бии байһаниие, хүл доогуурнай алтанай хэбтэжэ байһые харана бэзэг. Теэд тэдэниие харахаар һургаха, абажа шадахаар һургаха хэрэгтэй. Хэн шэнэ юумые шудалнагүйб, тэдэниие харанагүйб, нэгэл газартаа байнаб, тиимэл һаа тэрэниие абажа шадахагүй.

Ажахыень хаража байхадаа, эндэ хүдэлмэриин хүсэн сүлөөлэгдэхэ байна гэжэ би В. В. Грачевто хэлээб. Энэ гансашье Калиновкада бэшэ, мүн бусад колхозуудта хабаатай. Тиимэһээ энээниие урид хараашалха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, манай орондо хүнүүд ажалгүй үлэшэхэ аюул үгы ха юм. Эндэ ажал хэрэг хүн бүхэндэ хүртэхэ.

Жэшээлхэдэ, танай колхоздо гүлзөөргэнэ тарижа болохо. Энэ хадаа ажал ехэтэй ургамал мүн, гэбэшье һайнаар түлэгдэдэг байна. Гүлзөөргэные тэрэ зангаарнь худалдажа болоно, компот, варени, мүн бусад продукци хэжэ болоно. Хэрбээ танай шэнээр тариглаһан 200 гектар дээрэхи саад сэсэрлигэй модонуудай хоорондуур гүлзөөргэные таряа һаатнай, тэрэнэй хойноһоо харууһалхын тула үсөөн бэшэ колхознигуудые томилхо хэрэгтэй байгаа. Энэ хаһа сагай хэрэг ха юм даа. Гэбэшье бусад ажал оложо болоно.

Танай колхоздо индейкэ шубуудые үсхэхэ тухай бодомжолжо болохо байна. Индейкын мяхан галуу болон нугаһанайхиһаа сэнтэй юм. Индейкэнүүдые үсхэбэрилөө һаа колхоздо ехэ олзо доход орохо байна.

Продуктнуудые ехээр абахын, ажалай бүтээсые ехэ болгохын тула ажалаа бүри һайнаар эмхидхэхэ, хүдэлмэриин хүсые хүсэд дүүрэнээр ашаглаха шухала. Энээнэй үндэһэ һуури дээрэ колхозой ниитын баялигые, поли болон фермэнүүд дээрэ хүдэлдэг хүнүүдэй салингые ехэ болгохо хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие оньһожоруулха талаар манайда олон шэнэ юумэнүүд бии. Нёдондо жэл Казахстанай шэнэ газар элдэгшэдэй зональна зүблөөнэй урда тээ орооһого ургамалнуудай ажахын институдта (Шорганды) хүдөө ажахын ургамалнуудые хуряаха техникые хэрэглэхэ талаар гайхамшагта жэшээнүүдые бидэндэ харуулаа һэн. Тэндэ үргэн абасатай жаткануудай хүдэлмэри харуулагдаа һэн, мүн нэгэ баал, хоёр баал, гурбаншье баалтайгаар хададаг жаткануудай хүдэлмэри харуулагдаа һэн. Энэнь экономическа ехэ аша үрэтэй юм. Үсөөхэн техникээр ехэ талмай хадажа суглуулжа болохо байна. Хэрбээ нэгэ баал суглуулдаг комбайн гурбан баал суглуулхын тула гурба дахин ябаха болоно. Гурбан баалые комбайн нэгэ доро үнөөхил гаргашатайгаар суглуулна.

Хоёр, гурбан баалые нэгэ доро суглуулжа болоно. Хэрбээ тарянай ургаса гектарай 10—15 центнер болохо жэшээтэй һаань, гектарай 25—30 центнер ургасатай һаань, гурбан баалые нэгэ доро суглуулхадаа нэгэ доро эдэ бүгэдые туршажа үзэхэ хэрэгтэй. Үргэн абасатай жаткануудые бии болголго, тэрэшэлэн жаткануудые хоёроорнь, гурбаарнь холбожо хүдэлгэхэ хэрэг (зарим механизаторнуудай хэдэг шэнгеэр) зүб, түрүү хэрэг гээшэ. Харин комбайн дээрэ бүри хүсэтэй молотилка тогтоохо ябадал хүндэшэг болохо байна. Тиигээ һаа, комбайн 50—60 центнер ургасатай газарташье ороһо сохижо шадаха байна. Тиимэ дээрэһээ энэ талаар һайнаар хүдэлхэ шухала.

Гэбэшье тиимэ үндэр ургаса ерээдүйн хэрэг мүн. Мүнөө дээрээ үшөөл үсөөхэн колхоз, совхозууд үндэр ургаса абана. Тэдэнэй олонхинь 15-20 центнерһээ 30 центнер хүрэтэр ургаса абана. Шэнэ газар дээрэ ургаса 8-һаа 20 центнер хүрэтэр хэмжүүртэй. 25 центнер байдагшье һаа, энэнь тон шухаг юм. Ушар тиимэһээ Казахстанай, Сибириин, Поволжьеын шэнэ газар дээрэ таряа хадахадаа, хоёр-гурбан баалнуудтай таряа амжалтатайгаар унагаажа болоно.

Тиигэбэл ажалай бүтээсын ехэ болохые, гаргашын бага болохые ойлгожо ядахаар бэшэ. Таряа хуряахын тула бага техникэ, түлишэ хэрэглэгдэхэ, хүнүүдшье үсөөнөөр элсүүлэгдэхэ, ажалай болзор хороогдохо байна.

Үргэн абасатай хуряалгын агрегадууд болон жаткануудые хэрэглэхэ гээшэ хэрэгтэйшье, ашагтайшье хэрэг мүн. Түрүү ажахынуудта хуряалгын хүдэлмэриие шадамараар эмхидхэһэн һайн дүршэл бии, теэд энэ дүршэл бүхы колхоз, совхозуудта удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Энэ дүй дүршэл олон ажахынуудта удаанаар, буудалгын абяан щэнги яаралгүйгөөр хүрэнэ. Буудахада гүрүүшээр гал харагдаад, тииһэн хойноо хэды сагай үнгэрһэн хойно абяаниинь дуулдадаг. Хуряалгые шэнээр эмхидхэхэ арга энээн шэнги ехэ гээгдэлтэйгээр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ.

Хэн энээниие нэбтэрүүлхэ ёһотойб? «Сельхозтехникын» бүхэсоюзна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, «Сельхозтехникын» республиканска органууд. Тэдэнэр гансашье дурадхалнуудые зохёожо эльгээхэ бэшэ, мүн өөһэдынгөө эмхинүүдээр дамжуулан, колхоз, совхозуудай механизаторнууд болон инженернүүдые түрүү онол аргада, шэнэ технологидо, техникээ бүри ашагтайгаар хэрэглэхэ хэрэгтэ һургаха уялгатай.

Хэрбээ бидэнэр мүнөө хуряалгын шэнэ технологи хаа хаанагүй хэрэглэһэн байгаа һаамнай, манайда комбайнууд болон тракторнууд тэрэшэлэн хүдэлмэриин хүсэн үлүү гараха байгаа. Гэбэшье иимэ юумэн хэгдээгүй. Маанадуул үнеэдэй байра танайда хараабди, «ёлочка» түхэлэй һаалгын түхеэрэлгэнүүдые үзөөбди. Тэрэ хадаа гарай ажалһаа һайн гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье, «Карусель» гэжэ һаалгын шэнэ түхеэрэлгэ мүнөө бии болгогдонхой. Дүй дүршэл дээрэһээ юун харагданаб гэхэдэ, тэрээниие хэрэглэһэнэй ашаар һаалишадай ажалай бүтээсые улам саашадань дээшэлүүлхэ аргатай байна. Түс түхеэрэлгэ дээрэ гурбан хүн ажаллаха зуураа, 600, мүн тэрээнһээ олоншье үнеэдые һааха байна. «Карусель» тодхогты, тиихэдэ колхоздотнай һүнэй үнэ сэн хямдарха байна.

Пропашной ургамалнуудые харууһалха талаар баһа нэгэ жэшээ дурдахамни. Кабардино-Балкариин АССР-тэ агроном З. Шауцуков ротационно мотыгые шэнэдхэн зохёоһон байна. Тэрэ хадаа зүүнүүдтэй дискые үргэн ехэ болгоо. Тэрээнэйнь ашаар кукурузые ургажа амжаһанайнь зэргээр гурба дахин элдүүрилхэ арга олгогдоно ха юм. Түс мотыга хадаа ехэ түргэнөөр—час соо 12 километр газарта ябажа хүдэлнэ. Энэ машинаар кукурузын тарилгые элдүүрилһэнэй һүүлээр ургамал эрхим һайнаар ургажа байха юм. Эндэ гарай ажалшье хэрэггүй болоно. Тэрэ зэбсэгые хэрэглэхэдэ, газарай хүрьһэн һайнаар элдүүрилэгдэдэг, шиг нойтон баригдадаг, буртаг үбһэншье саг соогоо үгы хэгдэн, саашадаа ургажа шадаха аргагүй болодог байна.

Үйлэдбэридэ түрүү аргануудые нэбтэрүүлгэ хадаа үйлэдбэриин управленинүүдэй шухалын шухала хэрэг мүн. Үйлэдбэриин управленинүүд болбол шухала һанамжа дурадхалнуудые табиха талаарнь «Сельхозтехникэдэ» болон хүдөө ажахын министерствэдэ эрилтэ хэхэ ёһотой. Үйлэдбэриин управленинүүдэй зорилго юуб гэхэдэ, тэдэнэр дурсагдаһан дурадхал һанамжануудые колхоз бүхэндэ, бригада бүхэндэ хүргэхэ ёһотой. Хэрбээ бидэнэр, нүхэдүүд, эдэ бүгэдые эмхидхэлэйнь талаар хараадаа абажа шадабал, продукцинуудые үйлэдбэрилгөөр улам үндэр шатада хүрэжэ шадаха байнабди. Хүдөө ажахын органуудые шэнэдхэн эмхидхэхэ талаар абтаһан шиидхэбэринүүд болон мүнөө маанадай баталһан шэнэ бүридэл хадаа саг соогоо, мүн зүбөөр табигдаһан гэжэ ажабайдал баталан харуулна гээшэ ха. Гэбэшье, дурсагдаһан управленинүүдые эдэбхижүүлхэ, илангаяа «Сельхозтехникые» эдэбхижүүлхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, техникэ хадаа хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ шиидхэхы хүсэн мүн болоно. Колхоз болон совхозуудта хүдөө ажахын техникые аша үрэ ехэтэйгээр ашаглаһан дээрэһээ дулдыдуулан, өөрынгөө ажалай түлөө түлөөһэ абахын тула «Сельхозтехникын» органуудта хүдэлжэ байгшадые материальна талаарнь урмашуулха тушаа һайнаар бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Теэд энэмнай юун гээшэб? «Сельхозтехникын» хүдэлмэрилэгшэд хадаа нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа техникын колхоз болон совхозуудта улам һайнаар ашаглагдахын, һайн үрэ дүнгүүдэй туйлагдахын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ болоно. Техникэ ашаглаха талаар шэнэ эмхидхэлэй аргануудые хэрэглэһэнэй түлөө харюусалгые гансал совхозой директорнүүдтэ болон колхозой түрүүлэгшэнэртэ даалгаха бэшэ, харин дээдын эмхинүүдһээ доодынь эмхинүүд хүрэтэр «Сельхозтехникын» органуудай харюусажа байхаар, миин юрын ажаглагшад байхагүйгөөр, хүдөө ажахын техникэ хэрэглэхэ түрүү технологическа аргануудые юрэнхыгөөр нэбтэрүүлэгшэд байхагүйгөөр, хүдөө ажахын шэнэ техникые ажахынуудта эдэбхитэйгээр болон оролдосотойгоор нэбтэрүүлдэг байхаар даалгаха хэрэгтэй.

«Сельхозтехникын» аппарат ехэ хүсэтэй, гэбэшье тэрэниие бюрократическа аппарат болохо туйлдаа хүрэтэрнь тэсэхэ гээшэ тон аюултай.

Манайда хүндэеэ буурашаһан ветеринарна албан ажал тухай хэдэн үгэ хэлэе. Эндэ анхарал хандуулмаар бэшэ байһандань бэшэ, харин тэрээндэ олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй барга бүдүүлигээр хандадаг байһанда хэлэхэ ушартай. Зарим колхозуудай түрүүлэгшэнэр имагтал малай гарзалхада, ветеринарта хандадаг байна. Иимэ ушарта врач хэрэгтэй бэшэ, харин лэ нүхэ малтахын түлөө хүрзэ хэрэгтэй болоно бшуу. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Гэхэтэй хамта, хэрбээ мал һайнаар байлгагдабал, ашаг шэмэ ехээр үгэдэг гэжэ бултанда мэдээжэ ха юм даа. Үбшэн мал һайнаар таргалуулхагүйш, харин лэ хоол тэжээл ехээр гаргашалхаш.

Ветеринарна врач гээшэ хадаа фермэ дээрэ үбшэ хамшагай байхагүйн, малай һайн байхын, жэглэ зохидоор томожохын, таргалхын хойноһоо ажаглан оролдохо уялгатай бшуу. Иимэ дээрэһээ ёһотой хүтэлбэрилэгшэ гээшэ ажахы дотороо ветеринарна хүдэлмэриин жэшээтэ һайнаар эмхидхэгдэһэн байхын хой… саг үргэлжэ анхарал ор… го гаргана бшуу.

Мүнөө баһа нэгэн … асуудал дээрэ тогтохо … тэйб. Виноградникуудые … һалхын тула ногоон … дутана гээд гомодохые … хин дуулагдаа. Орон до… винограднигуудай … угаа үргэн ехэ гээшэ. Т… гоон байбан зэдһээ абтад… жэ та бүгэдэ мэдэнэт. … үнэтэй болодог. Зэдэй … хубиие хилын саанаһ… далдажа абаха, тэрээ… лөө алтааршье түлбэри… хэ баатай бологдодог. … энээн тухай тон һаяхан … һэн байнаб. А. Н. К… Итали ошоһон юм. … байбанһаа гурба дахи… хүсэтэй препарат худал… абахыень тэндэхи про… леннигууд дурадхаһан б… Өөрынгөө препарат зо… ногоон үнгэтэй болгон бу… ногоон байбан шэнгэ… далдадагбди, тиигээгүй … ногоон байбан хэрэглэ… раһан таряашад, магад, … шье үнгэгүй препарады… далдажа абахагүйдөө б… юм гэжэ дурсагдаһан пр… леннигууд хэлээ юм һэн…

Бидэ энэ препарадын… далдажа абаабди. Тэ… бодотоор хэрэглэжэ ту… байхада, ногоон бай… гурба дахин бэшэ, хари… дахин ехэ хүсэтэй гэжэ … практигууд мэдүүлээ … Теэд хоёр дахиншье хү… һаа—энэ муу гээшэ гү? …

Үгышье һаа, ондоо … дурсая. Манай эрдэмтэ… мигууд 1950 ондо вино… хоротониие усадхаха … химикадые нефтьһээ … ха арга нээһэн юм. … тэрэ гэһээр 12 жэл үн… харин тэдэ хорону… үшөөл лабораторинуудта… дэгдэдэг зандаа байһаар…

Химигүүдэй зорилго ю… хэдэ, нефтьһээ тиимэ … рат абаха аргые түргэнө… сэндэнь оруулха ёһотой… рээнэй промышленна … бэри эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Харана гүбта даа, бүх… мэн гээшэ хүнүүдэй ша… ри, эдэбхи болон оролдо… дулдыдана ха юм.

Кукуруза соо ургаһан… таг үбһэ усадхаха сима… жэ гербицид бии юм. Эн… хүсэтэйгээр нүлөөлдэг … юм. Бидэ тэрэниие даб … балайшье ехээр үйлэдб… нэгүйбди, тиибэ яабашье… лэдбэрилнэл ха юм би… Гэбэшье тэрээниие з… ашаглажа үшөөл һура… бди.

Багахан туршалгын у… дээрэ нэгэ иимэ зүйл аж… һэмби: тэндэ хэдэн сорты… рох, тэжээлэй бобынуу… лон люпин тариглаһан… гаа. Тэдэнь эрхим һайна… ража эхилээ юм. Тарил… гэргэһэнэй һүүлээр бурт… һэ арилгахын тула түс … ток дээрэ симазин оруу… һан байгаа. Сагшье үн… бороошье оробо. Тиихэ… гамалнуудай шарлажа, … дажа эхилһые нэгэтэ ха… байнаб. Т. Д. Лысенкотэ… рэлдэхэдөө, дээрэ дүр… һан ушарай яахадаа т… доһые һонирхоһон байна… рох болон бобынууд … муудааб гэхэдэ, түс ур… нуудта симазин оруул… лохогүй юм гэжэ тэрэ … хэлээ һэн. Тэрээниие га… лэ ургамал — куку… оруулжа болохо юм. Тэ… даа кукурузада хоро… дэггүйшье һаа, харин… ургамалнуудые абаһаар… гэмтээдэг байна. Иим… рай колхоз болон совхо… хэдэн миллион гектар… нууд дээрэ бэшэ, харин… хан участок дээрэ то… һониинь һайн лэ даа.

Энэ баримта юу хар… гэхэдэ, симазиниие яа… бөөр хэрэглэхэ тухай һ… мэдэхэ, мүн гансашье… зин бэшэ, харин бусад… микадуудые һайнаар… хэрэгтэй. Тиихэдээ һа… дурадхалнуудые то… гоор табиха шухала. Т… радхалнууд миин лэ … һаа абаад зохёгдошоһо… хагүй ёһотой. Тэрэ хад… сагдаһан ядохимика… хэрэглэһэн научна эмх… ганууд үнэн зүб то… лолгонууд дээрэ, ажа… дай дүй дүршэл дээрэ … лэгдэн зохёогдохо … Дурсагдаһан ядохими… дай ямар хүсэтэй, ямар… та, ямар буртаг үбһэ… усадхалгада, мүн ямар… малнуудта хэрэглэгдэ… һан тухай дурсагдаһан… жанууд дотор тодор… элишэлэ харуулха … Тэрэшэлэн ямар хүр… сагай уларилтай газар…

Түгэсхэлынь 4-дэхи ню…

ТҮМЭР ЗАМ—ТҮРЭЛ ОРОНОЙМНАЙ ХҮСЭТЭ ХҮЛЭГ

[ТҮ]РҮҮ ХҮНҮҮДТЭ—АЛДАР СОЛО

Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа [ба]руунһаа доошоо) ПВЗ-гэй паровозомеханическа цехэй фрезеровщик П. М. Битуев, паровозой мөөрэ заһабарилгын цехэй крановожата В. Г. Лаухин, Улаан-Үдын вагонно депогой модошо дархан Н. А. Ма[...]рович, ПВЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй хүдэлмэришэн [...]С. Ильина, Дивизионная [ста]нциин дежурна Ф. П. [...]етьяков, түмэр замай [Ула]ан-Үдын отделениин депогой Б. М. Павленко, вагонно депогой түмэршэ дархан, коммунис ажалай ударник Х. Р. [...]ихин, Улаан-Үдын дистанциин хэлхеэ-холбооной монтер А. Дабалаев, ПВЗ-гэй [...]льнэ цехэй фрезеровщица, коммунис ажалай ударник А. Т. Поляковская, вагонно депогой слесарь И. Е. Сергеев, паровозно депогой слесарь А. И. Мухометов, ПВЗ-гэй түмэршэ дархан, коммунис ажалай ударник А. В. Овцев, паровоз хабсаралгын цехэй токарь, коммунис ажалай ударник Б. С. Батуев, вагонно депогой ахалагша мастер Н. В. Черных, мүн энэ депогой слесарь И. П. Николаев, ПВЗ-гэй шэрэм шудхагша, коммунис ажалай ударник А. И. Зангеев, мүн энэ заводой булад шудхагша Б. П. Цуканов, вагон хабсаралгын цехэй электрослесарь Т. Л. Очиров гэгшэд.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Манай заншалта үдэр

Совет оронойман ажалшад алдарта түмэр замшадайнгаа заншалта һайндарые мүнөөдэр тэмдэглэхэнь. КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай ехэ тэмсэлдэ түмэр замшаднай эдэбхитэйгээр хабаадалсажа оронхой. Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн үргэн дэлисэтэ социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсаһан түмэр замшад арадай ажахын хэрэгсэлэй ашаа шэрэлгэ дээрэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь мэдээжэ.

Байгша оной май һарада КПСС-эй ЦК-гай үүсхэлээр түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөн Кремльдэ үнгэргэгдэжэ, түмэр замай транспортые саашадань хүгжөөхэ талаар ехэ зорилго табигдаһан байна. Энэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэр Н. С. Хрущев коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа эхилһэн энэ үедэ түмэр замай транспортын хүдэлмэришэдэй урда тодорхой зорилгонуудые табяа. Зүблөөнэй һүүлээр оронойман бүхы түмэр замуудта, тэдэнэй отделениинүүдтэ түмэр замшадай эдэбхитэдэй суглаанууд үнгэргэгдөө. Зүблөөнүүд дээрэ түмэр замай транспортые саашадань хүгжөөхэ, хүдэлмэридэнь бии байһан дутагдалнуудые түргөөр усадхажа, ашаа шэрэлгын үные хямдаруулха талаар шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ гээшэ.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, ашаа шэрэлгын өөрынь үные хямдаруулха талаар долоон жэлэй түсэб соо хараалагдаһан даабарита тоонуудые оронойман түмэр замай транспорт уридлажа ябана. Гэбэшье хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан промышленностиин, хүдөө ажахын мүнөөнэй эрилтые дүүрэнээр хангажа шадахагүй байна. Тиимэһээ Москвада болоһон түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөн долоон жэлэй түсэбөөр түмэр замай транспортые хүгжөөлгын зарим даабарита тоонуудые дахин хаража үзэхэ гэжэ шиидхэһэн байна.

Буряадай республикын түмэр замшад өөһэдынгөө заншалта һайндарые ажалай шэнэ амжалтаар угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ һэн. Тиигэжэ үнгэрһэн долоо һара соо ашаа тээхэ түсэб 107,6 процент дүүргэгдэө. Вагонуудай эрьесэ нэгэ час 16 минутаар түргэдхэгдөө. Сүүдхэ соо вагонуудай ашаа зөөлгые түргэдхэхэ түсэб 105,8 процент дүүргэгдэжэ, нёдондо жэлэй энэ үеынхиһээ 10 шахуу километрээр түргэдхэгдэһэн байна.

Отделениимнай локомотивна бригаданууд жэлэй эхинһээ хойшо хүндэ ашаатай 250 поезднуудые шэрэжэ, түсэбһөө гадуур арадай ажахын 600 мянгаһаа дээшэ тонно ашаа хэрэглэгшэдтэнь эльгээгээ. Москвада болоһон зүблөөнэй һүүлээр илангаяа Улаан-Үдэ станци дээрэ хүндэ ашаатай поезднуудые бүридүүлхэ хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэһэн байна. Эндэхи бригаданууд июнь, июль һарануудта хүндэ ашаатай 345 поезд бүридүүлжэ, 120 мянгаһаа дээшэ тонно ашаа нормоһоо гадуур ябуулаа. Хэрбээ энэ хэмжээнэй ашаа юрын поездоор шэрэхэ болоо һаа, үшөө 70 локомотив хэрэгтэй болохо байгаа.

Олон машинистнууд ажалдаа түрүү дүй дүршэл хэрэглэн, үһа абахын тулада поезднуудаа бага станцинуудта байлгангүйгөөр хүрэхэ газартань абаашана. Түрүү машинистнууд нүхэд Савченко, Пократов, Лаптев, Шалаев, Буров болон бусадай оролдосо ехэтэй ажал бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой.

Улаан-Үдэ станциин вагонно депогой хүдэлмэришэд долоо һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, һайндарөө угтаба. Эндэ вагонуудай заһабарилга һайнаар эмхидхэгдэжэ, сүүдхэ бүхэндэ заһабариин график үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Тэрэшэлэн республикымнай зам харууһалагшад долоон жэлэй эхинһээ капитальна заһабарилгаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Тэдэнэр поезднуудые түргэнөөр ябуулгада бэлэдхэхэ зуураа, хүдэлмэридөө шэнэ техникэ хэрэглэнэ. 4 час соо 1 километр 400 метртэ хуушаниинь абажа, шэнэ рельс, шпалануудые табина. Тэрэшэлэн станцинуудай стрелочнэ түхеэрэлгэнүүд шэнэлэгдэнэ.

Станцинуудай хүдэлмэришэд ажалдаа түрүү арга, шэнэ техникэ шадамараар хэрэглэдэг болоһонойнгоо ашаар вагонуудта ашаа тээхэ даалгабаринуудаа саг соонь үлүүлэн дүүргэнэ. Хандагатайн, Шулуутайн леспромхозуудай түмэр замшад, Ново-Ильинск, Онохой станцинуудай хүдэлмэришэд вагонуудта багтаамжа ехэтэйгээр модо ашаалдаг дээрэһээ тус бүридөө хэдэн зуун вагон арьбалһан байна.

Республикымнай түмэр зам дээрэ вагонуудай миин байха ябадалые усадхахын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Энэ талаар Антрацит станциинхидай дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Энэ аргынь һайшаалтай юумэн юуб гэхэдэ, промышленна предприяти түмэр зам хоёрой хоорондохи харилсаан һайжаруулагдажа, элдэб шалтагаан дээрэһээ бэе бэеэ ялада унагааха ушар болюулагдаха юм.

Пассажирска поезднуудта хүдэлдэг түмэр замшад ажалшадай эрилтые һайнаар хангахын тула ехэ оролдолго гаргана. Энэ талаар Улаан-Үдэ станциин хүдэлмэрилэгшэд пассажирнуудые хангалга һайжаруулха талаар энэ жэлдэ ехэ юумэ хэһэн байна. Вокзалай амаралтын таһаг үшөө хорин ороор үргэдхэгдөө. Пассажирнуудта билет худалдаха хүдэлмэри хубилгагдажа, поездын ерэхэһээ хэдэн час урид билет наймаалагдана. Вокзалай касса бүхэнэй ямаршье поездо билет худалдадаг болоһон дээрэһээ пассажирнууд хэдэн часаар ээлжээндэ байхаяа болёо. Тиихэдэ урид үгтэһэн гүйлтын ёһоор түмэр харгын билет хүнэй гэртэнь асаржа худалдагдана. Хоёрдохи һараяа хэрэглэгдэжэ байһан энэ түрүү арга ажалшадай зүгһөө ехээр һайшаагдаа. Мүнөө үдэртөө 60-70 билет хүнүүдэй гэртэ абаашан наймаалагдана. Гадна вокзалай кассануудай үүдэндэ хүнүүдэй олоороо сугларха ушар үзэгдэхэеэ болёо.

Түмэр замай транспортын хүдэлмэри хэлхеэ холбооной отделениин ажалһаа ехээр дулдыдадаг гээшэ. Һүүлэй үедэ түмэр замай хэлхеэ холбоондо шэнэ техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэн, поезднуудые аюулгүйгөөр, түргөөр ябуулха хэрэгтэ ехэ аша туһа хүргэгдэнэ. Вокзалай диспетчерэй хүдэлмэридэ оньһото түхеэрэлгэнүүд хэрэглэгдэдэг болоо. Тэрэнэй ашаар диспетчер кабинет соогоо һуугаад, поезд бүхэнэй хаана, хэдыдэхи километртэ ябаһыень хаража байха, графигһаа хэды шэнээн гээгдэһэн, гээгдээгүйень шалгажа, хэмжээ абаха аргатай болонхой. Һаяар диспетчер аянда ябаһан машинистнуудтай радиогоор хөөрэлдэжэ байха аргатай болохонь.

Республикымнай түмэр замшадай хүдэлмэридэ иимэ амжалтанууд туйлагдабашье, дутуу дунданууд яһала бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Бүхы локомотивууд болон вагонуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын тула хараалагдаһан шухала хэмжээнүүдые һайнаар дүүргэхэ хэрэгтэй. Тиигээл хадаа ашаа шэрэлгын үные хямдаруулха, поезднуудые түргөөр жолоодохо ба вагонуудай эрьесые түргэдхэхэ талаар тогтоогдоһон даалгабаринуудые дүүргэжэ шадахабди.

М. Соломенный,
түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальнигай орлогшо.

> *...Түмэр зам—гол шухала зүйл болоно, энэ хадаа город хүдөө хоёрой, промышленность газар тариалан хоёрой хоорондохи эгээн лэ эли тодо холбоо барисаанай үзэгдэл болоно гээшэ. Энэ холбоо барисаанда социализм бүрин үндэһэлдэг байна.*
>
> **В. И. ЛЕНИН.**

Уралан нарижуулагшадай үүргэ ехэ

Мүнөөдэр — түмэр замшадай заншалта һайндэр. Совет эрхэтэд һайндэрөө тэмдэглэхэдээ өөһэдын ажалай дүн тодорхойлжо, эхэ орондоо элидхэдэг гээшэ бэзэ. Мүн бидэ, түмэр замшад ехэ һайндэрөө угтан, өөһэдынгөө ажалай дүнгүүдые согсолнобди.

Мүнөө жэлэй һайндэр онсо илгаатай. Ушар юуб гэхэдэ, байгша оной май һара соо Москвада түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөн болоно, шэнэ зорилгонууд табигдаһан байгаа. Эдэнээ бэелүүлхын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрһэн юм. Тэрээндэ хабаадалсаһан манай Улаан-Үдын локомотивна депогой уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод нилээд амжалтануудые туйлаһан байна.

Мүнөө манай деподо 80 гаран уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод тоологдодог. Тэдэнэй хүсөөр хахад жэлэй туршада ороһон 123 үнэтэ дурадхалнуудай 90-ниинь үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ, 7 мянган түхэригэй алмалта хэгдэбэ.

Һүүлэй үедэ депогой уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод түсхай бүлэг болоод хүбаарилагданхай. Тиихэдэ конструкторска хамтын нэгэ бюро хүдэлдэг. Мүн тэрэнэй дэргэдэ 14 творческо бүлгэм байгуулагданхай. Илангаяа тепловозно цехэй уралан нарижуулгын бүлгэмэйхид ехэ амжалтатай. Тэрэниие инженер нүхэр Кучменко һайнаар хүтэлбэрилдэг юм. Минии даадаг бүлэгтэ 4 хүн бии. Тэдэнэй дундаһаа нүхэд М. Станиславчик, Ю. Чукреев, А. Наумов гэгшэд онсо шалгардаг. Туйлаһан зарим тэды амжалтануудаа саашадань улам арьбадхахын тула бүхы хүсөөрөө оролдохо хүсэлтэйбди. Тиигэжэ ерэхэ жэлэй түмэр замшадай һайндэр болотор 8 хүдэлмэришэн бүхэнэймнай нэгэн уралан нарижуулагша болохо юм. Мүн коммунис ажалай хүдэлөөндэ оролсонхойбди.

А. Яковишин,
Улаан-Үдын локомотивна депогой мастер.

Электровозуудые заһабарилнабди

Ленинэй ордено паровозо-вагонно завод түмэр замай транспортын эгээн ехэ предприятинуудай нэгэн болоно. Тиимэһээ хүдэлмэришэднай түмэр замай ажахын гол хүсэн—паровозууд болон пассажирска вагонуудые заһабарилдаг байна. Локомотив хабсаргадаг манай цехтэ паровозой бүхы детальнууд заһабариһаа суглуулан хабсаргагдажа гарадаг.

Энэ жэлдэ цехэймнай хүдэлмэришэд түмэр замшадай һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө шангаар тэмсээ. Үнгэрһэн 7 һарынгаа түсэбһөө гадуур 11 паровоз заһабарилан гаргажа, заводойнгоо хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гаралсаабди.

Хэнэйшье мэдэһээр түмэр зам дээрэ электровоз болон тепловозууд жэл ерэхэ бүри олоор ашаглагдана. Тиимэһээ гаргаша ехэтэй паровозууд түригдэн, улам үсөөржэ байна. Мүн бидэшье саашадаа электровоз болон тепловозуудые заһабарилдаг болохомнай. Байгша оной май һараһаа эхилжэ түрүүшын электровоз заһабарилжа эхилээбди. Мүнөө 6 электровоз заһабарилагдана. Цехэймнай хүдэлмэришэд локомотивуудые заһабарилха шэнэ технологидо түргөөр орожо байна.

1963 оной түрүүшын үдэрһөө бүхы цехээрээ электровозой заһабарида орохо ёһотойбди. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ бүхы хүдэлмэришэд болон техникүүд техническэ һуралсалда хабаадуулагдан шэнэ мэргэжэл шудална.

Цех доторнай коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тэдээн сооһоо 5 бригада, 1 участогта коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Мастернууд нүхэд Цыгальницкий, Изотов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг машинна экипаж даалгабаряа халаан бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ, бусадта эрхим жэшээ харуулна.

И. Краснов,
локомотив хабсаралгын цехэй начальник.

Тоо, баримта

★ Зүүн Сибириин түмэр харгы дээрэ хамаг ашаанай 85 процентнь электровоз, тепловозуудаар шэрэгдэдэг. Паровозуудаар ашаа шэрэжэ энэ жэлэй түсэб дүүргэхэ болоо һаа, 8 миллионһоо дээшэ тонно нүүрһэн хэрэгтэй болохо байгаа.

★ Ленинэй ордено Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводойхид хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Түсэбһөө гадуур 580 түхэригэй продукци, тэрэ тоодо 8 паровоз, нэгэ вагон гаргаа. Тепловоз, электровозуудай запчастьнуудые бүтээхэ захилнууд амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

★ Совет засагай жэлнүүдтэ түмэр замай утань 1913 онойхиһоо 75 процентээр дээшэлжэ, 20 дахин ехэ ашаан шэрэгдэдэг болоо.

★ Үнгэрһэн зургаан жэл соо 10 мянган километр ута гэхэ гү, али үнгэрэгшэ 25 жэлэйхиһээ хоёр дахин ута түмэр зам дээрэ электровозууд ябадаг болонхой.

★ Һүүлэй жэлнүүдтэ 20 мянган километр түмэр зам дээрэ тепловозоор ашаан шэрэгдэнэ. Тиихэдэ 42 мянган километр ута зам дээрэ тепловоз, электровозууд ябажа, оронэймнай, арадай ажахын бүхы ашаанай 60 процентые зөөнэ.

Нэрэ хүндын хэрэг

Би түмэр замай транспортда 1939 онһоо хойшо хүдэлнэб. Энэ үе соо оронойнгоо түрүү хүдэлмэришэдэй дүй дүршэл шудалжа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлээб.

1947 онһоо шэнэ тушаалда — диспетчерээр ажалладагби. Дааһан хэрэгтээ үнэн сэхээр хандажа, пассажирска болон ашаанай поезднуудай ябасые улам түргэдхэхэ гэжэ оролдодогби. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай ажалда элдэб оньһон арганууд хэрэглэгдэдэг боложо, ажал хүдэлмэриимнай горьтойгоор хүнгэдхөө. Тиигээд али нэгэн поездые станци дээрэ удаан байлгаха ушар усадхагданхай.

КПСС-эй ЦК-гай шэнэ Программа, байгша оной май һарада болоһон түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөн бидэнэй урда тон хүндэтэй, харюусалгатай зорилгонуудые табяа. Саашадаа ажал хүдэлмэрээ улам нарижуулан һайжаруулжа, бэелүүлхэ түсэб, зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ замшан бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

И. Герасимович,
Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин диспетчер.

АХАЛАГША МАШИНИСТ

[А]ЛДАРТА, домогто далайн [х]ажуудахи булад рельснүүд [дээ]гүүр хүндэ ашаатай залгаа [ваго]нуудые шэрэһэн паровоз [ха]жуугаа багахашье һуладгүй, зураганан гүйнэ. Байд[аа]лдэ баглагар хара утаа [һ]аруулан, шангаар хуу[гэ]жа, хада майлын оройе [а]туулна. Тэрэнэй жолоо[ш]о, тэбхэр хара шарайтай [дун]шаг хүн, бүхы анхаралаа [за]мдаа хандуу[лһа]й. Байгал шахотир, бэтир [харг]аар булад хү[...] хэды дахин ха[...]башье, хайшан гээд [б]аян замаа аятай зо[...]ор үнгэргэхэб гэһэн [һ]эдо ээзлэгдэнхэй ябана. Хүдэлмэришэ хүдэр га[р]аа паровозой реверсиие [ат]хай, будкын сонхоор сэ[...] бултайжа, харгын үгсэ[...]уруудамые шэртэн харана. [Ма]нэмнай уужам Сибириин [...] харгыгаар хүдэр хүлэ[гэй] хүсэ шадал мэдүүлэгшэ, [Улаан]-Үдын локомотивна де[погой] суута машинистнуудай [нэгэн]—нүхэр Торонов гээшэ. [Гаври]ил Данилович Байгал [шадар]ай харгы замые һайса [...] болобошье, ямаршье [сагта] ябахадаа (холын, ой[рын]шье һаа) хамаг анхаралаа [...]табижа, даабари бүхэнөө [амжал]татайгаар дүүргэдэг юм. [...]шье хэдэн арбаад [...]ута составта арадай [ажахы]н шухала ашаа тээгээд ябахадаа, тэрэнээ хүлеэһэн газартань хүргэхэ гэжэ оролдоно. Машинистын туһалагша Николай Рябцев баһал ехэ сүлөөгүй, паровозой оньһон түхеэрэлгэ наринаар шалгалсана. Кочегар Геннадий Иващенко мүн лэ ондоо тээшээ хараха забдагүй, пеэшэнэй галые нүүрһээр дутаахагүйн түлөө бүхы хүсөөрөө шармайна хэбэртэй.

☆

ЗУРАГЛААЛ

☆ ☆

—Арадай ажахыда хэрэгтэй ашаае зааханшье удааруулха эрхэгүйбди,—гээд ахалагша машинист хүсэтэ хүлэгэйнгөө ябадалые улам түргэдхэнэ. Ой модо, гол горход нюдэ сабшаха зуура зуралзан үнгэрнэ. Удангүй тэдэнэр хөө хара утаа бааюулһаар Улаан-Үдэ станци хүрэжэ ерэбэ. Нүгөөдэ халаанайхид тэдэнээ хүлеэн абаад, нүхэдөө амаршалан, гарыень адхаха зуураа:—Һүүлэй үедэ иимэ рейс үсөөн хэгдээ, Гавриил Данилович! Ехэ составые графигһаань урид асарбат. Бидэшье танайнгаа амжалтые арьбадхажа үзэхэмнай,—гэбэ.

—Тон лэ нарин нягтаар ябажа, даагдаһан хэрэгээ дүүргэхэ ёһотойбди, дүүргэдэгшьебди,—гэжэ нүхэр Торонов дарууханаар өөрынгөө тушаал тухай хөөрөө бэлэй.

АРБА ГАРАН жэлэй урда тээ һэн. Сэрэгэй саб гэмэ хубсаһатай гүлмэрхэн залуу хүбүүниие харамсаараа, депогой начальник: «паровозой машинист болохо дуратай гүш?» гэжэ асуужархёод, олоншье үгэ хэлэнгүй, үглөөдэр ажалдаа гараарай гэһэн юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо жирэй буряад хүбүүн Гавриил Тороновой зол хубида бүришье үргэн зам нээгдэһэн байна. 1950 ондо суута машинист нүхэр Усовичай паровозой бригадада кочегар боложо, ажалайнгаа арюун зам эхилһэнээ һанахадань, бүрил һаяшаг мэтэ үзэгдэдэг. Теэд энэ үе соо Гавриил Даниловичай ажабайдалда гайхамшаг ехэ хубилалтанууд болоо.

«Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» гэжэ хэлсэдэгэй ёһоор, түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд Гавриил Торонов ажалда абьяастай, шадамар бэрхэ байһанаа харуулба. Долоохон һарын үнгэрөөд байхада, машинистын туһалагша болохо курсда эльгээгдээд, һүүлээрнь шэнэ тушаалдаа гурбан жэлэй туршада эрхимээр ажаллаад, хүндэ ашаанай поезднуудые жолоодохо һургуулида ошоо һэн. Жэл соо амжалтатайгаар һураһанай удаа, 1955 онһоо хойшо бэеэ даагаад ажалладаг болонхой. Иигэжэ Гавриил Торонов алдарта түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөндэ түрүү зэргэдэ ябалсана. Мүнөө тэрэнэй даадаг бригадынхид туйлаһанаараа һанаагаа амардаггүй. Ажалдаа хэды мэргэжэбэшье, аха нүхэдэйнгөө хүдэлмэриин баян дүй дүршэлые халан абахын тулада ходо оролдодог, ажалдаа тохёолдоһон элдэб бэрхэшээлнүүдые тэдэнэртэй зүбшэн хэлсэдэг, ойлгоогүй юумэеэ һуража абадаг һайн заншалтай юм. Арадай ажахын ашаа шэрэһыень тоолобол, хэдэн зуу миллион тонноор багсаагдахагүй. Нэгэшье усал хээгүй, графигаа орой таһалдаггүй, ашаа шэрэхэ даабаряа һара бүри үлүүлэн дүүргэдэг. Түмэр замшадай заншалта һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хабаадалсажа, гансахан июль һарада 2322 тонно ашаа түсэбһөө гадуур шэрээ, тиихэдээ 18 тонно түлишэ арьбалһан байна.

— Паровозоо техническэ талаарнь һайса харадагаймнай аша үрэнь энэ болоно. Үшөөл бага туйлалтатайбди. Байгша оной май һара соо Москвада болоһон түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадажа, нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ шагнаад, сэдьхэл зүрхэмни омог баяраар билтараа һэн. Тиихэдэ үшөөл ехэ амжалта туйлахаб гэжэ тангариглаа һэм,—гэжэ Гавриил Данилович омогорхон хөөрэнэ.—Тэрэнээ хүсэлдүүлхэ, туйлахал байхаб...

Ахалагша машинист Гавриил Данилович Тороновой эдэ үгэнүүдтэ сохом этигэмээр. Энэмнай хооһон үгэ хиидхүүлдэггүй, хэлэһэнээ хүсэлдүүлдэг, һарбайһанаа абадаг мэргэжэлтэ юм. Тиимэл хадаа олондо магтуулжа, ажалдаа шалгаржа ябадаг.

...Байгал шадарай ута үргэн, булад харгыгаар хүсэ ехэтэ паровозой хүсэ шадалынь мэдэжэ, шадамар бэрхээр жолоодон ябуулха, дүй дүршэл ехэтэй машинистнуудай тоо улам олошорно. Тэдэнэй дунда алдарта түмэр замшадай бата бүлэ соо Гавриил Торонов түрүү зэргэдэ жагсаха ёһоороо жагсана, ябаха ёһоороо ябалсана.

Ив. ОЧОРОН,
К. ХАЛТАНОВ.

Манай республикын түмэр замшад шэнэ техникэ ашаглажа эхилээ. Зураг дээрэ: «ТЭЗ — 2137» тепловозой машинист Н. С. Лебедев аянда гарахынгаа урда тээ.

> **[А]радай ажахын хүгжэхэ бүринь бүхы түхэлэй транспорт улам саа[ша]нь түргөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй болоно. Транспортно-харгын барилгые [...]м үргэдхэхэ, арадай ажахын болон арад зоной ашаа зөөхэ бүхы хэрэгцээнүүдые дүүрэнээр хангаха; түмэр зам болон бусадшье транспортые техникээр һэльбэн зэбсэгжүүлхэ; түмэр замай, далайн болон гол мүрэнэй за[м]... ябасые нилээд түргэдхэхэ; зам харилсаанай нэгэн бүхэли һудалай [шу]хала хубинь болохо бүхы түхэлэй зам харилсаа тааруугаар хүгжөөхэ [гээшэ] транспортын талаар табигдаһан гол зорилгонууд болоно.**
>
> *(КПСС-эй ПРОГРАММАҺАА)*

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1962 оной августын 5.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

наар ашаглагдаха, ямараар бэлдэгдэхэ байһыень тодорхойлхо шухала. Эдэ тодо һонороор бүридхэгдэһэн, бүгэдэндэ ойлгостой зохидоор бэшэгдэһэн байха зэргэтэй.

Энэнние хэн хэхэ ёһотойб?

Хүдөө ажахын министерство ааб даа. Хэрбээ колхоз болон совхозууд ядохимикадуудые буруугаар хэрэглээд, тус ядохимикадуудаар культурна ургамалнууд хорлоггдоод байбал,— энэнь, гоёожо хэлэхэдэ, хүдөө ажахын министерствын доройтоһонтой адли гээшэ. Тэрэ хадаа энээнэйнгээ түлөө харюусаха зэргэтэй. Мүн нютаг нютагуудта өөрынгөө эмхинүүдээр дамжуулан, колхоз болон совхозуудта иимэ асуудалнуудые ойлгуулха шухала. Бодомжотой нарин системэ боломоор эдэ бүгэдые зохёохо, зорилгонуудаа улам тодорхой болгохо, тус зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүнүүдэй харюусалгые тодорхой болгохо шухала.

Наукын түрүү аргануудые болон туйлалтануудые һайнаар хэрэглэһэнэй, үйлэдбэри дээрэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһанай түлөө, материальна улам ехэ түлбэри болон урмашуулга тухай уридшалан бодомжолон үзэхэ тухай нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байнаб.

Колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ болон абтаһан продукциин үнэ сэнгые доошолуулха арга замуудые бэдэрхэ, энэ хэрэгтэнь управлениин хүдэлмэрилэгшэд, инспектор-эмхидхэгшэд туһалха зэргэтэй. Колхозой түрүүлэгшэнэр болон бригадирнуудые имагтал тон шухала ушарта һэлгэхэ хэрэгтэй. Кадрнуудые гамнаха шухала. Алдуу хэһэн хүн бүхэн муу байдаггүй. Хэрбээ колхозой түрүүлэгшын ямар нэгэн үедэ алдуу гаргабал, тэрэнииень анхаралтай һайнаар хаража үзэхэ, шалтагаанииень шэнжэлхэ, дутагдалаа түргэнөөр усадхаха хэрэгтэнь туһалха хэрэгтэй бшуу.

Хэрбээ хүтэлбэрилэгшын өөрөө һураха, түрүү дүй дүршэлые, наукын туйлалтануудые шудалха дурагүй һаань, ондоо юм ааб даа. Тиимэ хүдэлмэрилэгшые һэлгэхэ хэрэгтэй.

Хүн гээшэ ургалтынгаа эгээл захада хүрөөд тогтошодог баһа байдаг. Тэрэ хадаа шударгы бэшэ, эрдэмээр дутамаг байха юм. Тиигээ һаань, тэрээндэ өөрынь шадаха ажал оложо үгэгты. Залуушуулые дэбжүүлхэһээ бү айгты. В. М. Кавунай толгойлдог украинын колхоз бүхы орон дотороо алдаршанхай. Колхозой түрүүлэгшэ болоходоо, тэрэ оройдоол 26 наһатай байһан юм. Бэеэ даагаад хэрэг хүтэлбэрилхын тула 40 наһатай болоһон хүн үшөөл холо залуу гээд хүдэлмэрилэгшэ тухай манайда нэгэнтэ бэшэ хэлсэдэг.

Манай алдарта залуушуул, комсомолшууд эрдэмтэй, согтой эдэбхитэй, хүсэ шадалаар түгэлдэршье байна. Тэдэнэр эгээл орёо хүндэ асуудалнуудые шиидхэжэ болохо. Залуу хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ зоримгойгоор этигэл найдабари үзүүлхэ хэрэгтэй. Өөрөө пенсидэ гараха наһатай болоһон туладаа хуушан кадрнуудта таарамжагүйгөөр үгэ хэлэнэ гэжэ һэжэг түрэхэгүй бэзэт гээд найданаб. **(Хүхюүтэй болоно).** Кадрнуудые гамнаха хэрэгтэй, гэбэшье ажал хэрэгүүдэймнай улам бүтэмжэтэй байхын тула—орооһо таряа, мяха, һү болон бусад продуктнуудые улам ехээр абахын тула тэдэнние хүсэнһөөнь бууратар барижа болохогүй гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхэ хүсэлтэйб.

Нүхэдүүд! Калиновкада ажал хэрэгүүд эрхим һайнаар ябажа байна. Таряа талхантнайшье тон һайн, шэниисэ, хара таряан, саахарай свёкло, кукуруза, горох, бобынууд, улһан — бүхы ургамалнуудтнай үзэмжэтэй һайханаар харагдана. Калиновкаһаа жэшээ абагты гэжэ колхозой түрүүлэгшэнэртэ, үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэдтэ болон мэргэжэлтэдтэ зүбшэл үгэхэ байнаб. Калиновкынхиһаа үлүү һайн ажахын байбал, тэрээнһээ жэшээ абагты. Гэбэшье эрхимэй тоодоородог колхоздо бүхы юумэнь эрхим һайн байдаггүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Зарим нэгэн гүрүү ажахыда имагтал зарим нэгэн һалбариһаань жэшээ абажа болохо, бусад ажахыда—бүрил һайнаар хүгжэжэ байһан ажахыень абажа үзэхэ, тэрээнэй дүй дүршэл хэрэглэмээр байжа магадгүй. Түрүү юумэ бүхэнние өэһэдтөө нэбтэрүүлэн абагты, тиигэжэ урагшаа дабшагты!

Коммунизмын илан мандахын түлөө маанадта юун хэрэгтэйб? Эб найрамдал хангаха хэрэгтэй гээд хэлсэдэг. Зүб лэ даа, теэд эб найрамдал хангахын тула оронойнгоо экономикые хүгжөөн үргэхэ, тэрээнэй хүсэ шадалые бэхижүүлхэ шухала. Эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ танай хабаадалга нэн түрүүн юун гээшэб гэхэдэ, түрэл орондоо орооһо таряа, мяха, һү, тоһо, хартаабха, овощ ехээр үгэхэ ябадал болоно. Орооһо таряа болон мал ажалай продуктнуудые ехээр абабалнай, түрэл оромнай улам баян, хүсэтэйшье болохо байна. Ушар тиимэһээ полинууд дээрэ болон фермэнүүдтэ танай бүтээжэ байгаа ажал хүдэлмэри эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ сэхэ хабаатай болоно бшуу. **(Альга ташалга).**

Мяханай үнэ сэн маанадай дээшэлүүлээд байхадамнай хилын саанахи манай дайсад: мяхаар дуталдажа байһан тухайдаа Хрущев өөрөө мэдэрбэ ха юм гээд улилдаһан, хара хирээ шэнгеэр хаагалалдаһан байха юм.

Мал ажал түргөөр хүгжөөхын, орон дотороо мяха элбэг болгохын түлөө, үнэ сэнгыень доошолуулха хэмжээндэ хүрэтэр мяха элбэг ехээр абадаг болохын түлөө дурсагдаһан шухала хэмжээ бэелүүлхэ ушартай болоһыемнай совет хүнүүд һайнаар ойлгожо байна. Капиталис орондо дуран соогоо булта мяха эдидэггүй. Манай дутагдалнууд тухайда хашхаралдадаг хүнүүдшье энээн тухай мэдэнэ. Гэбэшье, тэдэнэр урдаа бариха юумээ оложо ядахадаа тиигэлдэнэ бшуу.

Промышленностьда шэнгеэр хүдөө ажахымнай амжалтанууд горьтой байбал, ондоохон лэ байха һэн. Манай индустриин хүгжэлтэ тухай тэдэнэр муу юумэ юу хэлэжэ шадахаб? Би һаяшаг Шварц гэжэ Америкын журналистын статья уншаһан байнаб. Тэрэ хүн хадаа, хэнэйшье мэдэһээр, манай орондо эсэргүү худал хуурмаг юумэ бэшэжэ мэргэжэнхэй. Энээнэйнь түлөө түлбэри үгэнэ ха юм. Мүнөө үедэ, таахада, Хрущев баярлажа байна ёһотой—тэрээнэй һанаһан һанал хүсэлынь бэелүүлэгдээ—советскэ промышленностьда орходоо Америкын булад хайлуулгын промышленность һүүлэй неделинүүд дотор бага булад гаргаа,—гэжэ иимэрхүү маягтайгаар тэрэ журналист бэшэнэ.

Тиихэдэнь би иигэжэ һанаа һэнби: эсэсэй эсэстэ ши манай амжалтануудые мэдэрбэ ха юм ши. Шамайешье тиигэхыеш баадхаба. **(Зал соо хүхюутэй болоно, альга ташалга).** Америкын Холбоото Штадуудта орходоо Советскэ Союз ехэ булад хайлуулаа гэжэ мэдэрһэн удхатайгаар бэшэһэн дайсанай статья уншахада намда хүхюутэй зохид байба. Иимэл бшуу даа! — гэжэ замбуулин руу манай Гагаринай ниидэхэдэ М. А. Шолохов хэлээ һэн.

США хадаа Советскэ Союзые хүсэхэ байха гэжэ Америкын журналист бэшэнэ. Магадшьегүй. Тэдээнэй үйлэдбэриин хүсэн ехэ. Гэбэшье, хэрбээ урилдаанда ябаһан хүн морёороо һайн морине зарим тэдышье ахижа гарабал, эгээл хурдан морине хүсэжэ гараха аргатай байһан тухайдаа этигэл найдабари түрэдэг байна. **(Альга ташалга).** Бидэ таанадтай иимэрхүүгээр лэ урда урдаһаа харалсаабди. Манай орон анха сагта гээгдэнги байгаа, гэбэшье маанадууд экономикоёо үндэһөөрнь хубилгаабди, мүн дэлхэй дээрэ эгээл хүгжэнги промышленностьтай Америкын Холбоото Штадуудые булад хайлуулгаар ахижа, урдань орохо үдэр хүрэтэрөө амгалан мэндэ ажаһуунабди. Энэмнай амжалта бэшэ гээшэ гү, нүхэдүүд! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Мүнөөдэр бидэнэр тэдэнние булад хайлуулгаар ахяабди, үглөөдэр бусад продуктшье гаргалгаар ахихабди. Ингээд: яажашье тэдэнние хүсэхэ гээшэбибди, энэ социализм, энэ коммунизм гээшэ ха юм. Угтаа, тэдэнэр урид лэ ябаха ёһотой,—гэжэ манай дайсадай хэлэхэ саг ерэхэл байха. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Маанадта юун хэрэгтэйб? Манай хүнүүд садхалан, амтатайгаар хооллохо, сэбэрээр, дулааханаар болон гоёор хубсалха, таатай зохид, һаруул уужам гэр байратай байха, үхибүүд һургуулида һураха, тэдээнэй байрлаха хүүгэдэй яслинууд болон саадууд бии байха ёһотой ха юм даа. Энэ юун гээшэб гэхэдэ, манай экономико, манай техникэ, манай соёл культура шэнэ үндэртэ хүргэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэмнай дайсан хэлээ таһа хазаха байха. Баһа энээн дээрэ нэмээжэ, ракетэнүүдтэй болон термоядерна бомбонуудтай байха ушартай. Тиигэбэл бүришье һайнаар ажаһуухада болоно. **(Хүхюутэй болоно, альга ташалга).**

Юу хэхэб! Хэрбээ тэхые гэр соогоо байлгаха баатай болоһон хадаа тэрээнэй үнэртэ дадажа ажаһуухада болоно бшуу. Империализмые тэхэтэй адлидхан хаража үзэе, зүгөөр манай гэр—«бүхы газар юртэмсэ. Дайн сэрэг юуштэб. тэхэтэй хамта ажаһууһан, тэрээнэй муухай үнэр танарые тэсэһэниинь дээрэ, зүгөөр, юрэнхыгөөр хэлэхэдэ, тэрэние өөрынгөө огород соо оруулхагүйбди. Энээнэй түлөө ороноо хамгаалгые бэхижүүлхэ, оронойнгоо экономико хүгжөөхэ хэрэгтэй. Теэдшье бидэ иимэ юумэ хэнэбди, партиин XXII съездын хараалһанай ёһоор урагшаа, коммунизм тээшэ дабшанабди. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Таанадууд, хүдөө тосхоной ажалшад, партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдые болон шэнэ Программые бэелүүлхын тула томохон зорилгонуудые шиидхэжэ байнат.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ, эдеэ хоолой талаар арадай эрилтые дүүргэлгэ, промышленностиие түүхэй эдээр хангалга—коммунис байгуулалтын габшагай фронт мүн. Ушар тиимэһээ эндэ һуугаа колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, айлшадтнай, хүдөө ажахын бүхы ажалшад өөрынгөө арга боломжонууд тухай дахинза шэбшэн бодожо үзэхэ ёһотой. Ямар нэгэн колхоз гээгдэлдэ ороходоо, арга боломжогүй дээрэһээ бэшэ, харин арга боломжонуудаа таарамжатай зохидоор хэрэглэжэ шадаагүй дээрэһээ ороно бшуу. Эгээл гол юумэн эндэл гээшэ, нүхэдүүд.

Ажахыгаа шадамараар эмхидхэхын тула хүнүүдые һургаха хэрэгтэй. Калиновкын хэмжээндэ бүгэдэ колхозуудай хүрэжэ шадаха бүхы юумэн манайда бии. Гадна Калиновкаһаашье үндэр дээдэ хэмжээндэ өөрынгөө ажахые хүргэжэ шадаһан колхоз болон совхозууд манайда бии. Хэрбээ манай бүхы ажахынууд Калиновкын хэмжээндэ хүрэжэ шадабалнь, оромнай хүн бүридэ хүргэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудһаа ехэ мяха абаха байна. Таанадууд бодожо үзыт даа; ниихэдээ ямархан ехэ илалта туйлагдаха гээшэб! Манай дайсад ухаа алдашаха һэн. **(Зал соо хүхюутэй болоно, альга ташалга).** Теэд энээнние хэжэ шадахагүбди? Калиновкын шадаха байхадань, бусадууд юундэ шадахагүйб? Шадахал байха! Зүгөөр лэ баян арга боломжонуудаа шадамараар ашаглаха шухала.

Танай ажал хүдэлмэридэ амжалта хүсэлгөөр өөрынгөө үгые дүүргэнэб. Танайда хойто жэлдэшье, жэл болоошье гү даа, ерэхэдээ болохобди. Тиибэшье ниитын болон өөрын— бүхы баялигаа улам ехээр арбижуулһан байхыетнай дахинаа уулзахадаа хараха хүсэлтэй байнаб. Манай орон дотор колхозник бүхэнэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй алба хаагша бүхэнэй зол жаргал ниитын зол жаргалтай холбоотой юм. Хүн хүндөө шоно, тиимэһээ бэе бэеэ бахалуурдадаг, үхибүүн дээгүүр алхан гарадаг, хэрбээ энэ хэрэгэйнгээ бүтээгүй һаа, үхибүү дэбһэн гэшхэдэг,—иимэ хуули ёһоор капиталистнуудай ажаһуудаг байбал, бидэнэр: нэгэниинь бүгэдынгөө түлөө, бүгэдөөрэн нэгэнэйнгээ түлөө гэһэн һайн һайхан хуули ёһо баримталжа ажаһуунабди. Коммунис байгуулалтын агууехэ хэрэгые урагшань дабшуулхын түлөө маанадууд колхоз, совхоз бүхэндэ, промышленна предприяти болон барилга бүхэн дээрэ, научна эмхи зургаан бүхэндэ бүхы арга боломжонуудаа ашаглан хэрэглэхэ ёһотойбди.

Хүндэтэ нүхэд, таанадта шэнэ амжалтануудые хүсэнэб! **(Нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Наушки станцидахи ПТО-гой мастер, коммунис ажалай халаанай ударидагша Владимир вич Самойлов, шэгнүүршэн коммунист Яков Иванович Улаан-Баатарай түмэр замай түлөөлэгшэд Дэрмийн Б жид Мэнд гэгшэд поезднуудые абалга үгэлгынгөө ажа тухай хөөрэлдэжэ байна. В. БОЛОТНОВОЙ

НАУШКЫН ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ ЭРМЭ

Үнинэй мэдээжэ Хяагта хотоһоо баруун тээшээ 34 километрэй хараанда оршодог нютагай урдань ямаршье тогтомол нэрэгүй тооной байһые тэндэхи үбгэд хүгшэд мэдэхэ. Тэдэнэй хэлэдэгээр энэ һуурин «Уушхын булаг», «Кириловка», «Уушхын харуул» гэхэ мэтээр нэрэлжэ байһан юм гэдэг. Харин 1930-аад онһоо эхилэн манай ороной юрэнхы хүгжэлтэтэй нэгэн хамта энэ нютагта ехэхэн хубилалта бололожо эхилһэн юм. Анхан колхоз байгуулагдаа, эхин һургуулитай, клубтай болоо. Саашадаа жэл ерэхэ бүри арадай ажахы улам хурданаар хүгжэжэ, хото хүдөө хоёрой хоорондын харилсаан үргэдэжэ, республикын баруун урда зүгэй аймагуудые ниислэл хото —Улаан-Үдэтэй түмэр замаар холбохо зайлашагүй шухала болоод, 1936 ондо Хяагта хото тээшэ шэглүүлэн түмэр зам табижа, 1938 ондо тэрээнние манай республикын урда зааар Монголой Арадай Республикатай хилэтэдэг нютаг «Уушхын булагта» хүргэһэн юм. Тиигээд тэрэ нютагай ажабайдалда туйлай ехэ хубилалта болоо.

«Уушхын булагай» һууридa мүнөө үеын гоё һайхан шулуун барилгатай вокзал баригдаад, Наушки станци гэжэ нэрлэгдээ һэн. Мүнөө тэндэ һаруул һайхан, томо томо байранууд, хоёр дабхар шулуун барилгатай клуб, дунда һургуули, депо, түмэр замай бусад олон эмхи зургаанууд, үйлэдбэриин газарнууд байгуулагданхай.

Наушки станциин түмэр замшад өөһэдынгөө заншалта һайндэрые ажалай үндэр амжалтаар угтаба. Энэ жэлэй 7 һарын ашаа зөөхэ түсэбөө 128 процент, мүн ашаа буулгалгаяа 97 процент дүүргээ. Вагонуудай эрьесын түсэбые саг хугасаадань һайнаар дүүргэжэ, энэ үе соо 4384 т[...] алмалта хэһэн байна. [...]циин коллективһээ 39 [...] коммунис ажалай уд[...] үндэр нэрэ зэргэдэ хү[...] Тэдэнэрэй дундаһаа п[...]ридүүлэгшэ Прокопи[...] горьевич Красноя[...] нүүршэн Василий Ин[...]вич Суровцев, ст[...] Клавдия Андреевна [...]ва болон бусад габша[...] лаараа суурхана.

Тус станциин харьяа[...]ческэ үзэлгын пункт[...]ладаг хүнүүд Улаан-Ү[...] делениин түмэр з[...] дунда дэлгэрһэн социа[...] рысөөндэ түрүү һуури [...] отделениингээ дам[...] Улаан тугые энэ жэл[...]һээ хойшо барижа ябн[...] дэнэр поезднуудые үз[...] һабарилгынгаа нормы[...] зэргээр 1 час 7 минут[...] лэн дүүргэнэ, ажалда[...]шье удаа голодоһо [...]гүй. 86 хүдэлмэришэд[...] хүн коммунис ажалай [...]гай алдар солодо хү[...] Мүнөө бүхы коллек[...] коммунис ажалай нэр[...] тэхын түлөө тэмсэж[...] Мэнэ һаяхан социалис[...] сөөнэй дүн гаргагдажа[...] римир Степанович С[...]вой хүтэлбэрилдэг ха[...]хидта коммунис ажала[...] зэргэ олгогдоо.

ПТО-гой коллекти[...] дэр бүтээсэ туйлажа[...] хүдэлмэришэд олон. [...] дундаһаа вагон шалга[...]дор Васильевич Коже[...] слесарьнууд Е. З. Б[...] К. З. Фуркайло, И. И[...]гин, модошо дархан М[...]мойлов гэгшэд замай [...] шад болонхой.

Улаан-Үдын отделен[...]роо түрүү һуури эзэл[...]лөө мүрысөөндэ са[...] улам ехэ бүтээсэтэйгэ[...]лаха гэжэ Наушки с[...] бүхы коллективүүд тэ[...]

Д. Цы[...]

Хилын саанаһаа

Залуушуулай бүхэдэлхэйн VIII фестиваль

ХЕЛЬСИНКИ, августын 3. (ТАСС-эй тусхай корр.). Мүнөөдэр фестиваль дээрэ «Соёл культурын, искусствын үдэр» үнгэргэгдөө. Ехээр һонирхоггдоһон национальна болон уласхоорондын концертнүүд энэ үдэрэй программа соо гол һуури эзэлээ. Фестивалиин эхилһээр түрүүшын зургаан үдэрэй турша соо 138 зүжэг болон концертнүүдые зуу мянга шахуу хүн хараа. Тэдээндэ 70 ороной артистнууд хабаадаһан байна.

Бертольд Брехтын театрай гастрольно бүлэгэй зүжэгүүд, Пекинэй оперын артистнуудай концертнүүд ехэ һонирхолтой байгаа. Французууд Жак Брель, Жан Рерра, Боливиһаа Луис Готиеррес, румынка Юлия Бучучану гэгшэд олон зоной үмэнэ дуу дуулаа.

«Латиин Америкын мелодиин» концертнүүд, «Африкын арадуудай хатар», уласхоорондын джазай үдэшэ мүнөөдэр ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө.

«Зүүн болон баруун оронуудай залуушуулай һонирходог соёл культурын баялигууд» гэһэн темээр ехэ конференци эхилээ.

Залуушуулай хуралай, уран һайханай конкурснуудай гэшүүдэй жюриин хүндэтэ айлшадай—мүнөө үе сагай элитэ ехэ артистнуудай концерт болоод, ехэ һайндэр дүүрээ.

Хүгжэлтэ багатай оронуудта Чехословаки туһаламжа үзүүлнэ

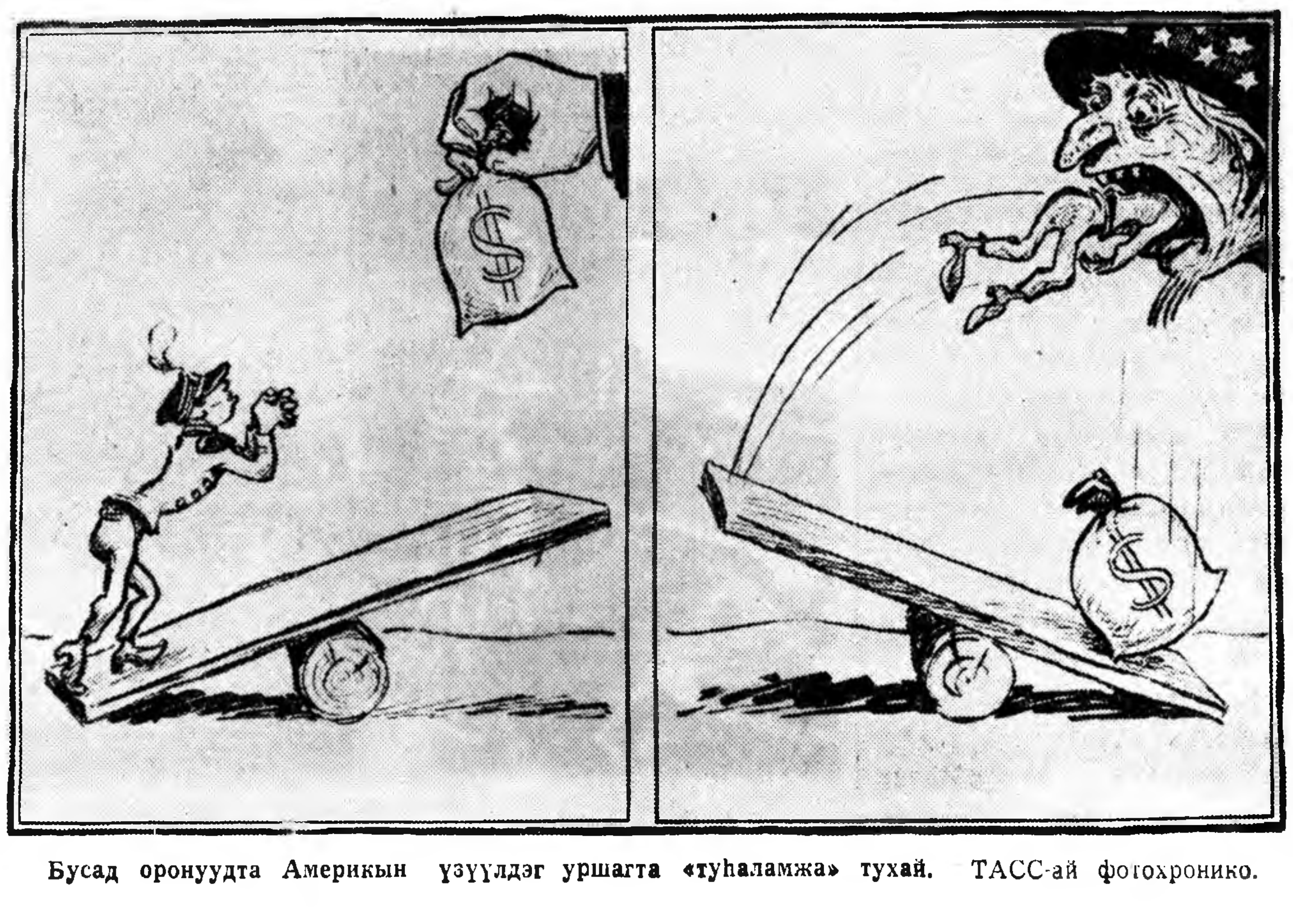
ПРАГА. августын 3. (ТАСС). Чехословаки дэлхэйн хоёрдохи дайнһаа хойшо Ази, Африка болон Латиин Америкэдэ 150 гаран промышленна предприяти баряад байна гэжэ ЧТК агентство мэдээсэнэ.

Инди Чехословакида тон ехэ захил хэдэг юм. Металл болбосоруулдаг станогуудые бүтээхэ, металлургическа түхеэрэлгэнүүдые гаргаха заводуудые, элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдэй заводые, котел бүтөөдэг заводые—дүрбэн томо заводые ЧССР тэндэ бариха юм.

Чехословаки хадаа эдэ заводуудһаа гадна, һүүлэй үедэ Индидэ саахар шанадаг гурбан, цементын хоёр, керамическа гурбан заводуудые, шиинын завод, мотоцикл бүтээдэг завод, гуталай болон арһанай фабриканүүдые, бусад хэдэн предприятинуудые бариһан гү, али барижа байнхай.

Индонезидэ резинын фабрика, уһа хүргэжэ мүльһэн болгохо завод, Цейлондо—саахар шанадаг завод, Сиридэ—жэлдээ нэгэ миллион тонно нефть шанаржуулдаг завод, саахар шанадаг хоёр завод, арһан болон резинэ гутал оёдог фабрика баригдаха юм. Резинэ гутал оёдог комбинат Судандa баригдажа байнхай. Гутал оёдог бусад хоёр фабрикые ЧССР Ирагта бариха юм.

ЧССР хадаа эдэ предприятинуудые барилгада өөһэдынгөө мэргэжэлтэдые эльгээдэг. Тэдэнэр хабсаралгын хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг, предприятинуудые ашаглалгада үгэлгэдэнь туһаламжа үзүүлдэг юм.

Бусад оронуудта Америкын үзүүлдэг уршагта «туһаламжа» тухай. ТАСС-ай фотохроника.

Шухала хэлсээн

ПАРИЖ, августын 3. (ТАСС). Алжирай национальна сүлөөрэлгын фронтын ударидагшадай хоорондо баталагдаһан хэлсээн тухай тогтоходоо, «Юманите» газетын Алжиртахи тусхай корреспондент Пьер Дюран иигэжэ бэшэнэ:

«Хэлсээнэй баталагдаһанда имагтал баясахаар байна. Энэ хэлсээн хадаа оронние дахяад эмхи гуримгүй байдалтай болохоор ушарые эсэслэн зайсуулба. Энэ хэлсээн хадаа нэрэ хүндэ ехэтэй гансахан политическэ органдо Алжирай хэрэгүүдые өөрынгөө гарта абаха, тэрэнние ерээдүйдэнь бэлэдхэхэ арга боломжо олгоо.

Хэлсээн баталагдаһан болобошье, тиимэ бата бэхи бэшэ байжа магад. Юуб гэхэдэ, энэ хэрэгтэ ондо ондоо эрмэлзэлгэтэй, элдэб национальна хүсэнүүд хамаатай байна гэжэ автор заана.

«Тиигэбэшье августын 2-то баталагдаһан хэлсээн таарамжатай дүхэм нүхэсэл болоно гээшэ. Шэнэ Алжирые тодорхой замда гаргаха гэһэн арадай эрмэлзэлгэ энэ хэлсээе бэеэ даанхайгаар, амгалан тайбанаар Алжирай саашадаа хүгжэхэ зам табиха үндэһэ һуури болгожо шадаха байна» гээд статьягай автор онсолон тэмдэглэнэ.

Фестивалиин городто скрипкэнүүдэй абяан зэдэл[...]

ХЕЛЬСИНКИ, августын 3. (ТАСС-ай тусхай корр.) «Иимэ олон гайхамшагта хүгжэмшэдэй Финляндида нэгэн доро наадахые урда тээнь шагнаха оройдоошье аргагүй байгаа һэн» гэжэ фестивалиин үедэ болоһон хүгжэмшэдэй болон наадагшадай конкурсын дүнгүүдые тайлбарилхадаа, финскэ мэдээжэ дирижер, багша Ханникайнен, ТАСС-эй корреспондентдэ мэдүүлээ.

Советскэ Союзай залуу түлөөлэгшэд ехэ амжалта туйлаһан байна. Тэдэнэр 12 алтан, 10 мүнгэн меда[...] абаха болоо. Шан аба[...]логшодой дунда мо[...]хид, киевэйхид, лени[...]хид, алма-атынхид би[...]шын, Вьетнамай, Р[...] болон бусад оронууда[...] артистнууд ехэ шада[...] байһанаа харуулаа.

«Конкурс тон дээ[...]жээндэ үнгэрөө, олон шангуудай үгтэһэн уш[...]ниие гэршэлжэ үгэн[...] профессор М. Ростро[...] дүүлээ.

Ганын арад ехээр зэбүүрхэн[...]

ПАРИЖ, августын 3. (ТАСС). Ганын президент Кваме Нкрумые харата муухайгаар хорлохо һэдэлгын хэгдэһэн тухай мэдээсэл Ганын арадые угаа ехээр зэбүүрхүүлээ.

Франс Пресс агентствын корреспондент Аккраһаа иигэжэ дамжуулна. Президент Кваме Нкрумын ами наһые хорлохо һэдэлгын түлөө харюусалгатайшуулые саазалаха тухай Ганын ко[...] арадай партитай [...] организацинууд эрил[...]

Аккрада ехэ дем[...]үсэгэлдэр болоо. Фа[...]лон империализмда [...] уряа лозунгнуудтай[...]монстрантнууд горо[...]сэнүүдээр ябажа гар[...]

Редакторай о[...]
М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефону[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редакт[...] 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной ж[...] пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского [...]тельства — 47-59, промышленности, транспорта, инфор[...] 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-05, [...] рабселькоров — 40-49, отдел переводов в коррес[...] — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугор[...] переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку[...] Бурятской АССР.

Н00943. Зак. № 3401